
ZPRAVODAJ

Muzea Komenského v Přerově

říjen–prosinec
2024

Muzeum Komenského v Přerově pořádá

Jiří Šlitr a Jan Chmelař 100 let

14. 10. 2024

Koncert ke stému výročí

slavného kreslíře, skladatele a muzikanta Jiřího Šlitra a také významného přerovského malíře Jana Chmelaře k jejich nedožitým stým narozeninám. Zazní známé melodie Jiřího Šlitra ve vlastních klavírních interpretacích Igora Taussingera. Součástí koncertu bude rovněž drobná ukázka z malířské tvorby Jana Chmelaře.

Začátek v 18.00 v Slavnostní zámecké síni přerovského zámku.

Vstupné dobrovolné.

„CĚTĚČKO“ NESLOUŽÍ JEN K POZNÁNÍ LIDSKÉHO TĚLA

Zdeněk Schenk

V Přerově provedli CT snímkování unikátního depotu z pozdní doby bronzové

Archeologové Muzea Komenského v Přerově v roce 2020 odkryli depot z pozdní doby bronzové. Soubor bronzových předmětů byl uložený v keramické nádobě a ukrytý do země před téměř 3000 lety. Místo objevil poblíž Staré Vsi na Přerovsku Tomáš Melich, který několik prvních nálezů z orbou porušeného depotu ohlásil a předal archeologům.

Na místě označeném nálezem byla provedena společná prospekce za pomoci detektoru kovů, při níž spolupracovník přerovského muzea Miroslav Komínek přesně lokalizoval jádro depotu. V daném místě byla následně položena sonda, pomocí které došlo v hloubce pouhých 0,3 m k odkrytí orbou částečně poškozené větší keramické nádoby.

Okraj, hrdlo a částečně i stěny této nádoby byly v minulosti zničeny zemědělskou činností a následně rozvlečeny spolu s několika bronzovými předměty do vzdálenosti až několika desítek metrů od místa původního

Archeologický tým podílející se na vyzvednutí bronzového depotu uloženého v keramické nádobě v „době covidové“ v roce 2020.

uložení. Celá archeologická situace byla postupně odkryta a pečlivě zdokumentována.

Detailní pohled na část bronzových předmětů uložených v keramické nádobě.

Celá nádoba obsahující bronzové předměty byla archeology vyzvednuta v „in situ“ a převezena do Muzea Komenského v Přerově. Na vyzvednutí depotu se rovněž podílela archeoložka Lenka Pělučová-Vítošová z Muzea Kroměřížska.

Unikátní bronzový depot byl do země uložen v pozdní době bronzové (1000–750 př. n. l.). Uložení keramické nádoby s bronzovými předměty mělo nejspíše kultovní význam spojený s některým z dobových rituálů, které tehdejší obyvatelé praktikovali.

Součástí depotu byly kruhové šperky zdobené rytou výzdobou, části zdobených štítových spon, po tvarové stránce unikátní žebrované objímky náboje kola vozu s nápadnými hroditými výběžky lemujícími okraj předmětu a zejména kruhový předmět – faléra z bronzového plechu, která byla původně součástí koňského postroje.

Povrch tohoto vzácného předmětu nese nápadně bohatou tepanou výzdobu, kterou tvoří čtyři soustředné pásy perliček střídající se s třemi pásy pukliček. Podobný styl výzdoby se objevuje v případě šálků s tepanou výzdobou typu Jenišovice – Kirkendrup, které se nacházejí v hromadných

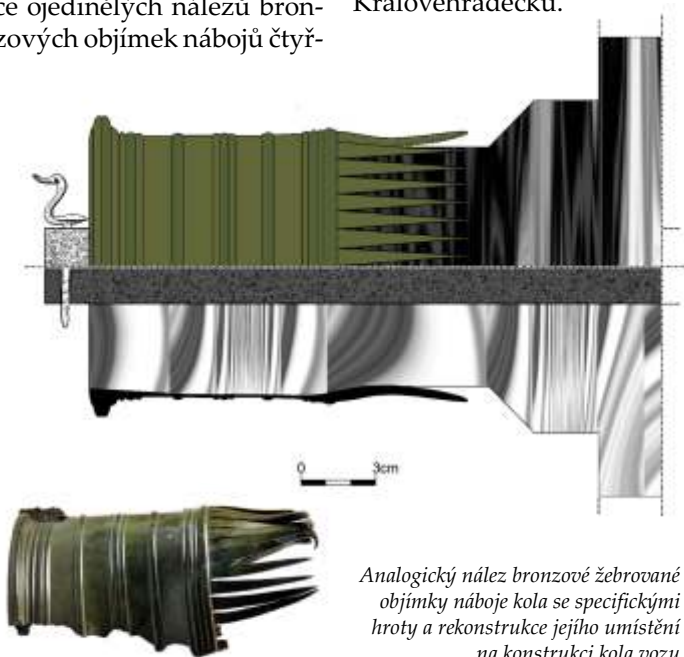

Detail unikátní bronzové objímky náboje kola z depotu ve Staré Vsi.

souborech z pozdní doby bronzové. Předběžně lze na základě několika nalezených bronzových předmětů konstatovat, že aktuální nález z Přerovska spadá do horizontu depotů typu Křenůvky.

V případě po tvarové stránce ojedinělých nálezů bronzových objímek nábojů čtyř-

kolového vozu v depotu ze Staré Vsi můžeme hledat přílehu analogii u exempláře pocházejícího z depotu datovaného do závěru pozdní doby bronzové, který byl nalezen v roce 2012 ve východních Čechách na katastru obce Chotělice na Králověhradecku.

Analogický nález bronzové žebrované objímky náboje kola se specifickými hroty a rekonstrukce jejího umístění na konstrukci kola vozu

V roce 2024 byl nález podroben nedestruktivní metodě zkoumání prostřednictvím moderní výpočetní tomografie – CT snímkování, které provedli pracovníci Radiodiagnostického oddělení Nemocnice Agel v Přerově). Jednalo se o vyšetření dosud nejstaršího „klienta“ v tomto zařízení, které se setkalo se zájmem celého týmu, jemuž patří velké poděkování, stejně jako představenstvu společnosti AGEL Středomoravské nemocniční a.s. Vyšetření umožnilo nahlédnout do nitra keramické nádoby ukrývající vzácný obsah. Výsledek CT skenování prokázal nápadnou koncentraci bronzových artefaktů, mezi kterými lze rozlišit větší počet kusů unikátních bronzových žebrovaných objímek s trny (kování) nábojů kol vozu, součásti koňského postroje, přítomnost spirálovitě vinutého nápažníku, kruhových šperků a patrně plechových nádob.

Je potřeba ocenit přístup nálezce Tomáše Melicha, který včas ohlásil archeologům svůj objev a tím umožnil jeho odborné vyzvednutí a následný výzkum. Takovéto významné nálezy se objevují velmi vzácně, a proto je v takovém případě nezbytné zavolat archeology z nejbližší organizace v daném regionu, aby mohla

CT snímkování depotu pomocí moderního počítačového tomografu v Radiodiagnostickém oddělení Nemocnice Agel v Přerově.

být nálezová situace vypovídající o původním uložení předmětů důkladně zdokumentována.

Nález tohoto bronzového depotu se řadí k nejvýznamnějším archeologickým objevům na Přerovsku a zároveň v Olomouckém kraji v posledních desetiletích.

Unikátní nález je v nyní možné shlédnout v prostorách přerovského zámku do 20. 10. 2024 na výstavě *Detektoři v archeologii na Přerovsku*. Depot je prezentován veřejnosti záměrně ve stavu, v jakém byl v „in situ“

převezen do Muzea Komenského v Přerově. Prezentace je doplněna o výše zmíněné unikátní CT snímky.

Po ukončení výstavy dojde k vypreparování obsahu keramické nádoby a u všech nalezených bronzových artefaktů budou provedeny nedestruktivní přírodovědné analýzy, důkladný typologický rozbor a přesnější chronologické zařazení ve vztahu k obdobným depotům nalezeným na území České republiky a v okolních evropských zemích.

Neokusujte kohoutky!

Výzva v názvu se netýká ani luční byliny, ani malého samce kura, ani součástky ručních palných zbraní, ani jednoho dětského účesu, a už vůbec ne zařízení uzavírajícího nebo přepojujícího průtok v potrubí. K čemu se tedy vztahuje? Co to ještě je či byl „kohoutek“?

Marta Konířová

Co to byl kohoutek

Ještě v polovině 19. století se při výuce čtení jako pomůcka používal kohoutek. Říkalo se tak tabulce, na které byl nalepen papírový lístek s vytištěnou abecedou, případně dalším textem ke čtení. Pomocí takové tabulky se žáci učivali číst ještě předtím, než později přešli kužívání slabikáře.

Důvod ke vzniku a užívání samostatného lístku s abecedou vyplýval ze způsobu, jakým se po staletí děti učily číst, než se v druhé polovině 19. století začaly objevovat nové, moderní metody výuky čtení.

Původně se totiž žáci nejprve naučili poznávat všechna jednotlivá písmena abecedy. Proto také tehdejší slabikáře začínaly stránkou, na které byla vytištěna celá abeceda, někdy i opakovaně různým písmem. Teprve až když žáci uměli všechna písmena poznat a pojmenovat, začali je spojovat do slabik a teprve pak přešli k čtení celých slov a vět.

Naučit se z paměti všechna písmena abecedy nějakou dobu trvalo a žáci si museli písmenka stále dokola opakovat. Přitom si často na jednotlivé litery ukazovali prstem, jak už to malé děti při čtení dělají. Pokud tak činili přímo

v slabikáři, časem první stránku prstem ušpínilo, ošoupalo a poškodilo natolik, že byla k nepotřebě a s ní i celý slabikář. Aby se prodloužila životnost slabikářů, pořizoval se zpočátku místo slabikáře dětem pouze lístek s vytištěnou abecedou, který se nalepil na pevnější podklad, aby se zpevnil. V tomto duchu popisuje účel abecedního lístku i Slabikář obsahující v sobě způsob, kterým se děti mají učit písmeny znáti, slabikovati, a čísti z roku 1778: „Žeby ale dítky při vyznávání písmen slabikář velmi zedrali, kdyby se hned z něho začali učiti; protož lépe bude, zvlášť v školách veřejných, na veliké školní tabuli napsané písmeny dítkám ukazovati; k přeřikávání pak ob-zvláštní lístek na prkýnko aneb na tlustý papír přilepený do rukou dáti...“

Písmák a učitelský pomocník Václav Metelka (1807–1867), jehož zápisky se inspiroval Karel Václav Rais při psaní svých Zapadlých vlastenců, vzpomíná na učení se z abecední tabulky takto: „...a já pomalu rostl, až mi bylo pět let. [...] Ničeho jsem se nenadál, an můj otec, přijda z týhodního trhu z města, přinesl dřevěnou abecedu, kterou jsem co vzácný klenot obdržel, jí sobě vážil, to jest notabene, pokudž na ní se vyučovat nezačalo. Bylť jsem vesel, chlubil se s abecedou, okazoval každému co vzácný dar, a nevěda, že to první můj kříž, mé soužení a trápení se počne od A a trvat bude dokonce až k Ž. Když můj otec měl po práci chvílku, držel kondici a já první začátek poznání velikého A obdržel od něho a od mé matky. [...] S tema ostatníma písmenama to za týhoden přišlo [...] že jsem, jak pravím, za týden abecedu napřemo i pozpátku vyřikal, ač nevím, jestli jsem písmeny znal. Na tom nezáleželo, jen když jsem ji nazpaměť uměl.“

Ve své známé knížce *Babička* se Božena Němcová zmiňuje také o abecední tabulce koupené na trhu: „Adélka dostala tenkrát dřevěnou desku, na níž byla abeceda. Až přijde zítra pan učitel, můžeš se začít učit; je ti beztoho chvíle dlouhá, když se ostatní učí. A když si pamatuješ Otčenáš a písničky, budeš si pamatovat i abecedu, pravila matka...“

Na tomto výřezu z ilustrace od Adolfa Kašpara je Adélka držící novou abecední tabulku.

Proč se mu tak říkalo?

Na některých abecedních lístcích byl vytištěn obrázek kohouta, podobně jako v některých tehdejších slabikářích. Kohout býval vyobrazen mnohdy v nějaké spojitosti s učním (se) čtením, například mohl ukazovat na písmena v knize či tabuli, anebo držet právě abecední tabulku.

Není přesně známo, proč byl na obrázcích právě kohout. Jeden z nejstarších příkladů použití obrázku kohouta v slabikáři pochází z konce 16. století z Frankfurtu nad Odrou, v jehož městském znaku je i figura kohouta. Slabikáře s kohoutkem ale byly tištěny i v místech, kde tato spojitost není. Kromě Německa a českých zemí jsou takové slabikáře doloženy například i v Nizozemí či Skandinávii.

Obrázek kohouta býval na poslední stránce slabikáře a někde se udržoval zvyk, že když děti dočetly celý slabikář a dostaly se až ke stránce s kohoutem, obdržely drobnou

odměnu s tím, že jim to „kohout vykokrhal“. Ačkoliv ne všechny slabikáře a abecední lístky obsahovaly právě takovou ilustraci, časem se pro všechny vžilo označení „kohoutek“.

Kolem poloviny 19. století vyšla několikrát tiskem mravoučná povídka „Červený kohoutek anebo: Upamatování na Bohumila“. V ní se taková odměna pro žáčka popisuje ještě jiným způsobem: „Při učení v dětinských letech líbil se mně nejvíce červený kohout na poslední stránce slabikáře vytisknutý... Byl-li jsem ve škole tichý a poslušný, jistě na druhý den z rána krejčárek u kohouta ležel, a matinka mně říkávala, že kohoutek nadělil, aby mně dobré chování odměnil a k další pilnosti pobídl.“

Detail ilustrace Adolfa Kašpara ke knize A. Jiráska *Na dvoře věvodském zachycuje bitku žáků ve školní třídě na přelomu 18. a 19. století. Jeden z chlapců se do ní zapojil i se svým kohoutkem, abecedním lístkem nalepeným na dřevěné tabulce s rukojetí.*

Kdo a proč kohoutky okusoval? Odpoví Alois Jirásek...

Jak již bylo zmíněno, papírové lístky se pro větší trvanlivost lepily na pevný podklad. Původně to bylo dřevěné prkénko s rukojetí, později se používala lepenka. Prkénko s držadlem, které dobře padlo do ruky, se malým chlapcům mohlo stát vítanou „zbraní“ ve školních i poškoálních klučích pŭtkách.

Na použití kohoutka při rvačkách kolem poloviny 19. století vzpomíná i spisovatel Alois Jirásek (1851–1930), který ve škole zažil jak abecední lístky nalepené na tabulkách, tak již i ty novější, podlepené lepenkou: „*Když mne do ní [do školy] po své vedli, nesl jsem si abecedu přilepenou na lepence. Buková tabulka s držadlem [...] byla za mých časů již vzácností. Ale viděl jsem ji také ještě ve škole a ne jen jako učební prostředek, ale jako zbraň a štít, to po škole, když malý ‚mistr abeceda‘ se jí v chumá-*

či bojovně oháněl a hlavy svých kamarádů tím bukovým prkénkem hladil. Tím byla znamenitější nežli naše lepenkové bez držadla, kterými se nedalo bojovat, které se mohly z dlouhé chvíle jen ohryzovat, jak ne jeden z kamarádů činil.“

Když se v druhé polovině 19. století ve škole prosadily nové metody vyučování, při kterých se již nezačínalo celou abecedou naučenou nazpaměť, ztratily abecední lístky své opodstatnění a ze škol vymizely.

Abecední lístek nalepený na kartonu (ze sbírky Muzea Komenského v Přerově).

100 let Jana Chmelaře a Jiřího Šlitra

15. února uplynulo sto let od narození vynikajícího českého hudebního skladatele, klavíristy, výtvarníka a herce Jiřího Šlitra a 14. října to bude sto let, kdy se narodil významný přerovský malíř Jan Chmelař. A právě u příležitosti těchto dvou výročí pořádá Muzeum Komenského v Přerově v Slavnostní síni města Přerova koncert s doprovodným programem.

Kristina Sehnálková, Igor Tausinger

Myšlenka připomenutí těchto výročí vzešla z podnětu paní Olgy Tausingerové, dcery Jana Chmelaře, a Muzeum Komenského v Přerově se velmi rádo zhostilo její realizace a věříme, že ke spokojenosti všech.

Vždyť kdo by neznal hity jako *Včera neděle byla*, *Kočka na okně*, *Pramínek vlasů*, *Krajina posedlá tmou*, *Sluníčko nebo Léta dozrávání*?

Tuto všem dobře známou a de facto již skutečně zlidovělou tvorbou výsostného člena kultovního divadla Semafor, pana Jiřího Šlitra, bude i s průvodním slovem prezentovat pražský host – pianista Igor Tausinger, a to ve vlastních klavírních úpravách.

A jak sám interpret říká: „*Motem večera přitom budíž slogan jiného slavného písničkáře – Karla Hašlera, kterým vyzýval: „Nemusíte je (ty písničky) jen poslouchat, můžete je spolu také zpívat.“*

A na co se ještě můžete těšit? Vedle skvělého hudebního zážitku kulturní večer doplní rovněž ukázka malířských děl Jana Chmelaře, jež budou k vidění v předšálí Slavnostní síně v průběhu koncertu. Přerované si tak

znovu připomenou pro ně neznámé pohledy na Přerov nebo jeho milovanou Pálavu.

Koncert se uskuteční v pondělí 14. října 2024 v 18 hodin ve Slavnostní síni města Přerova. Již od 16 hodin bude možno si prohlédnout výše zmíněnou drobnou prezentaci děl Jana Chmelaře. Vstupné jak na výstavu, tak na koncert je zcela dobrovolné. Těšíme se na vaši návštěvu a společný kulturní zážitek.

Přerovská domovní znamení z 50. a 60. let 20. století

Jelikož se mé dětství odehrávalo téměř výhradně v přerovské Jeremenkově ulici (dnes Želatovská), nešlo si nepovšimnout na místní domovní zástavbě nad vstupními dveřmi prořezávaných keramických obdélníkových kachlů se stejným motivem (křížem dělený kachel a v úhlopříčce proti sobě vždy květina a slunce), mezi nimiž se vždy nacházel středový terakotový plastický reliéf s hnědou glazurou. Původně jsem se domníval, že každý centrální výjev je jedinečný, ale ke svému překvapení jsem zjistil, že v dalších dvou navazujících ulicích se některé motivy opakují.

Lubomír Vyňuchal

Zmíněná domovní znamení byla ve východní části našeho města vytvořena na přelomu 50. a 60. let 20. století a podíleli se na nich dva sochaři. Umělecká dílka na třídě generála Janouška a Purkyňově ulici jsou dílem akad. sochaře Josefa Bajáka a znamení s motivy dětských her na Alšově, Neumannově a Želatovské ulici vznikla v olomouckém ateliéru akad. sochaře Oldřicha Peče. Ještě je třeba zmínit i třetí jméno, které nás však zavede přímo do centra města, kde v Bartošově ulici, dnes známé především jako adresa celé řady advokátních kanceláří, můžete zaznamenat domovní znamení od sochaře Jana Třísky ze stejného období. Zde se jedná o reliéfní motiv hlavy chlapce sledujícího hnízdo s ptáčky v koruně stromu (č. p. 12) a profilu dívčí

hlavy s mašlí ve vlasech a zapletenými klasy i kvítky, přičemž pozadí představuje řada květů slunečnic /dobrý pozorovatel zde objeví rovněž malou žabku a motýla/ (č. p. 10).

Pro úvodní fotografii článku byl vzhledem k aktuálnímu čtvrtletí zvolen tradiční podzimní motiv s chlapcem vy-

pouštějícím draka (Alšova ul. č. p. 3), tudíž se v aktuálním čísle budeme výhradně věnovat jeho autorovi a zmíníme i další umělcovu exteriérovou sochu v centru Přerova.

Naprosto totožný výjev spatříte nad vchodem domu s č. p. 10 v Želatovské ulici, ovšem zde je centrální reliéf poš-

kozen. Ocas letícího draka sice zůstal, ale chybí tu klasický kosočtverec dračí hlavy.

Oldřich Peč (12. 9. 1922–7. 5. 1965) pocházel z herecké rodiny a v dětství se často stěhoval, podle toho jak jeho otec Julius (1891–1948) měnil divadelní angažmá. Své výtvarné nadání mohl naplno rozvinout až po druhé světové válce, kdy se vrátil z nuceného nasazení v Německu. Roku 1945 byl přijat na pražskou Akademii, kde studoval u profesora Otakara Španiela, poté se vrátil do Olomouce, kde spolupracoval s místní uměleckou scénou a od roku 1950 se usadil v Prostějově. Věnoval se zejména portrétní tvorbě a pracoval s nejrůznějšími materiály (beton, kámen, sádra, svařovaná ocel). Zapsal se také jako medailér (J. A. Komenský), tvořil však i keramické objekty, převážně s dětskými náměty a motivy zvířat. Osud bohužel tomuto sochaři dopřál pouhých 43 let života. Zemřel předčasně na následky ledvinové choroby, kterou onemocněl již během zmíněné válečné anabáze. K jeho posledním dílům patří socha, umístěná na travnaté ploše nedaleko chodníku mezi devítipatrovými domy sídliště Šířava na Jasínkově ulici. Plastika z armovaného betonu má název „Haná“, ale bývá označována také jako „Ležící“ či prostě jen „Žena“. Samotná realizace probíhala v letech 1962–1965 a jelikož úplnému

dokončení zabránila autorova nemoc a úmrtí, dílo finálně upravil sochař Jaroslav Přinďiš. Díky zachovaným ateliérovým fotografiím víme, že původní návrh počítal ještě s doplněním ležící postavy o kovový motiv slunce vytvořený z tvarované ocelové kulantiny. Plastika o rozměrech 195 x 66 x 87 cm je umístěna na hranolovém soklu o výšce 20 cm. Bohužel dnes není zrovna v dobré kondici, můžete na ní zaznamenat četné praskliny, korozi vnitřní armatury či odlupující se části hmoty. I tato socha je mé dětství, mnohokrát jsem ji míjel na procházkách s rodiči a později také během cest za zde bydlícími kamarády, případně jsem mířil do nedaleké školy na protější straně cesty, neboť právě tady začala moje tábornická minulost a spoluúčast na vedení dětského oddílu. Mimochodem zmíněný sochař J. Přinďiš je taktéž

autorem již 3x přestěhované plastiky s názvem „Lidské vztahy“ z r. 1972. Původní umístění bylo před tzv. Přerovankou, před r. 1989 byla přemístěna do Michalova a nyní ji najdete v areálu krytého bazénu.

Ale zpět k sochaři O. Pečovi, který se mj. zúčastnil i celé řady soutěží s návrhy na pomníky či náhrobky známých osobností (P. Bezruče, J. E. Purkyně, J. Wolkera). Realizovány byly jeho návrhy pomníků osvobození v Konici či Zábřehu, ale například také reliéf na Památníku Velké Moravy ve Starém Městě u Uherského Hradiště. Celou řadu jeho prací dnes již nenaleznete, neboť byly zničeny, případně ztraceny. Příkladem může být kašna s motivem koní v Olomouci, reliéf v prostějovském kině Oko či keramické výzdoby porodnic v Prostějově a Šumperku. Některá z Pečových přerov-

Oldřich Peč, *Haná* (1962–1965)

ských domovních znamení by si také zasloužila lepší péči. Domovní vchody sice byly opraveny a zdobí je zánovní dveře či moderní plata se zvonky, v případě domů v Neumannově ulici ještě navíc obnovená schodiště a zcela nové sloupky se stříškami, ovšem keramická znamení se zřejmě žádné opravy, či alespoň očištění od prachu a omytí glazury, nedočkala. Pojďme si připomenout všechny motivy nad vstupy do bloků domů, které na půdorysu tvoří písmeno „U“. Nejprve to bude děvčátko s malým autíčkem a levý horní rožek zdobí stylizované slunce (Alšova, č. p. 1 a Želatovská, č. p. 12), následuje chlapec pouštějící draka a v levém dolním rohu najdete malý domeček a strom (Alšova, č. p. 3, Želatovská, č. p. 10), pak tu máme běžící kozu, která má otočenou hlavu směrem k ocásku a pravý horní roh zdobí smrkové větvičky se šiškami (Neumannova, č. p. 1 a č. p. 5) a nakonec sedící bosý chlapec s překříženými nohama, s dlaněmi u brady a hrající na píšťalku (jelikož část reliéfu chybí, dnes to připomíná spíše hru na foukací harmoniku), přičemž v pravém horním rohu objevíte malou veverku, která s hlavou i ocáskem směrem dolů šplhá po kmenech stromu (Neumannova č. p. 3). Ke všem domovním znaméním můžeme samozřejmě dodat i příslušné fotografie, záleží jen na redakčním výběru, které z nich se dostanou i na

Oldřich Peč, „Děvčátko s autíčkem“

Oldřich Peč, „Chlapec s píšťalkou“

Oldřich Peč, „Kozu“

stránky Zpravodaje. Závěr tedy obstará pouze stručný výpis motivů, které na nich můžete spatřit. Co však rozhodně doporučíme, je malá procházka jmenovanými ulicemi, neboť není nad osobní poznání. Na třídě generála Janouška na vás čekají tyto keramické motivy z roku 1960 od Josefa Bajáka: dva klíče (č. p. 14), dvě ryby (č. p. 16), kozoroh (č. p. 18), motýl (č. p. 20), veverka (č. p. 22) a labuť (č. p. 24). Pak odbočíte do kolmo navazující Purkyňovy ulice. Stejný autor i rok vzniku, ale odlišná podoba i materiál. Tentokrát se jedná o obdélníkové reliéfní desky s povrchem žluté barvy se středovými zvířecími motivy: pes (č. p. 2), medvěd (č. p. 4), jelen (č. p. 6) a beran (č. p. 8). A pokud těch „Bajáků“ ještě nebudete mít dost, můžeme připojit další tři typy. Stačí udělat zastávku v Kabelíkové ulici, kde nad vstupem do Výzkumného ústavu Meopty můžete obdivovat kamenný reliéf o délce 5 metrů s motivy vybraných optických profesí. Byl vytvořen roku 1955, stejně jako rozměrný obdélníkový štukový reliéf na fasádě ŽŠ

Želatovská (nad vstupem do křídla školy se školní jídelnou a družinou). Tento reliéfní výjev je tentokrát koncipován na výšku a nese název „Vlast učí svou mládež“. Do třetice upozorníme na o pět let starší Bajákův reliéf s názvem „Děti“, umístěný nad vstupem do MŠ Lešetín v Lešetínské ulici (č. p. 5). Z čtveřice hrajících si dětí mě nejvíce zaujal zcela vpravo sedící chlapec, který drží v pravé ruce model letadýlka. Abychom byli kompletní, přidáme ještě vzpomínku na dětství, v němž nesměli chybět houpací koně. Tento motiv totiž použil sochař Vladimír Navrátil na reliéfu z roku 1953. Je umístěn nad vstupem do Střediska volného času Atlas a Bios Přerov na Žižkově ulici (č. p. 12) a celkem zde můžete zaznamenat šest hrajících si dětí.

Josef Baják, „Klíče“

Josef Baják, „Motýl“

Josef Baják, „Kozoroh“

Josef Baják, „Labuť“

Josef Baják, „Ryby“

Josef Baják, „Veverka“

Josef Baják, domovní znamení „Beran“

Josef Baják, domovní znamení „Medvěd“

Josef Baják, domovní znamení „Jelen“

Josef Baják, domovní znamení „Pes“

Zemřel PhDr. František Hýbl

V pátek 16. 8. 2024 ve věku 83 let zemřel v Praze dlouholetý ředitel Muzea Komenského v Přerově, regionální historik a komeniolog PhDr. František Hýbl.

Šárka Krákorová Pajůrková

František Hýbl se narodil 10. 6. 1941 v Citově Marii a Františku Hýblovým. Měl dva starší sourozence, sestru Dagmar a bratra Vladimíra. Po získání základního vzdělání v rodném Citově a Henčlově navštěvoval JSŠ (Jedenáctiletou střední školu) v Přerově. Poté vystudoval Pedagogický institut v Olomouci, učitelství pro 6.–9. ročník základní devítileté školy, obor český jazyk – dějepis.

V roce 1964 nastoupil do svého prvního zaměstnání jako učitel ZDŠ v Olomouci, o rok později absolvoval základní vojenskou službu a poté se opět vrátil ke svému povolání učitele. Působil na několika školách v Olomouci a Litovli. V roce 1967 začal dálkově studovat Filozofickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci, obor pedagogika. Zároveň získal místo odborného pracovníka ve Vlastivědném ústavu v Přerově na úseku dějin moravského školství a učitelstva. František Hýbl byl ženatý, s manželkou Alenou vychovávali dvě děti – syna Dalibora a dceru Sabinu. V roce 1983 vykonal František Hýbl státní rigorózní zkoušku na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě a získal titul doktor filosofie (PhDr.).

PhDr. František Hýbl se jako regionální historik věnoval dějinám českého školství, Jednotě českých a moravských bratří a hlavně osobnosti Jana Amose Komenského. Zasloužil se o aktualizaci a rozšíření expozic

– školních tříd. V roce 1993 byl jmenován ředitelem Okresního vlastivědného muzea J. A. Komenského v Přerově a ve funkci setrval až do roku 2008. Pracovní poměr v muzeu ukončil na konci března 2009 a odešel do starobního důchodu.

PhDr. František Hýbl se během svého dlouholetého ředitelování Muzea Komenského v Přerově podílel na rekonstrukci přerovského zámku. Byl iniciátorem přestavby zámekové věže v roce 1997 do její původní podoby. V rámci stavebních úprav zámeckých pro-

*Zahájení výstavní sezóny
Muzea Komenského v Přerově v roce 2005.*

stor přispěl k obnovení černé kuchyně a ke zřízení ve své době nových expozic - Národopisu Hané a Archeologie Přerovska. Podílel se také na úpravě interiéru pamětní síně Josefa Bajáka a Augustina Mervarta. Z jeho iniciativy vznikl pro Muzeum Komenského v Přerově v letech 1997–2009 tzv. Zbořilův betlém. PhDr. František Hýbl se rovněž jako ředitel muzea zasloužil o propagaci a fungování mezinárodního setkání uměleckých kovářů „Hefaiston“ na hradě Helfštýně. V roce 1999 převzal za svou práci Cenu města Přerova – medaili J. A. Komenského.

PhDr. František Hýbl byl autorem řady studií a článků z oblasti školství, které publikoval většinou v regionálním tisku. Velký podíl měl také na organizaci odborných konferencí zaměřujících se tematicky na významné pedagogické osobnosti. Společně s Mikulášem Mušinkou napsal v roce 2005 knihu „*Florian Zapletal – Život a dílo*“. O čtyři roky později vydal s kolektivem autorů publikaci „*Přerovské muzejnictví*“, která mapuje dějiny přerovského muzea v letech 1888 až 2008. PhDr. František Hýbl se také dlouhodobě zabýval tragédií na Švédských šancích, je autorem knihy „*Krvavá noc na Švédských šancích nedaleko Přerova 18. a 19. června 1945*“. Za tuto publikaci, která vyšla tiskem v roce 2015, získal řadu ocenění, např. Záslužný řád Spolkové republiky Německo.

*František Hýbl při zahájení výstavy
Škola a současnost v roce 1970.*

Jak se skáče v dřevácích

Zatímco do komínků poskládané dřevěné penály z první poloviny 20. století zabírají v depozitáři učebních pomůcek celý jeden regál, tak až do letošního roku nám zde chyběl jediný reprezentant této tradiční schránky na psací potřeby v plechové podobě. Jen doplním, že se to netýká plechových krabiček výrobců tužek či pastelek, které byly takto baleny a prodávány. V létě se nám podařilo získat do sbírek první „vlaštovku“ z kategorie tradičních školních penálů, která pamatuje ještě výuku za císaře pána.

Lubomír Vyňuchal

Plechové pouzdro zelené barvy má oválný profil a na obloukovém víku s panty je vylišován motiv pěti hráčů s dětmi s motivem přeskokování přes předkloněného chlapce. I oba boky zdobí jednoduché obrázky: chlapec s rukama v kapsách a chlapec držící malou lodičku s plachtou. Zajímavostí je obutí penálových postaviček, neboť všechny mají bez výjimky na nohou dřeváky. Víko se uzavírá malou sponou s otvorem a následným uchycením spony do plochého výstupku na plášti penálu. Pouzdro, či lépe řečeno torna, o rozměrech 31 x 8 x 12 cm je zcela nahoře opatřeno při okrajích dvěma drátěnými očky k navázání provázku či látkové stužky pro případné nošení na rameni.

V minulých číslech Zpravodaje jsme si představili již celou řadu obrazových motivů z dřevěných penálů, ale dnes přišla netradiční změna. Právě představený unikát byl zapsán do sbírky MKP pod evidenčním číslem UP 8407 a zcela jistě se objeví také na jedné z připravovaných výstav.

ZA ČASŮ CÍSAŘE AUGUSTA

Nález depotu stříbrných mincí z Dřevohostic

Poblíž městyse Dřevohostice na levobřežní straně říčky Moštěnky objevil Michal Bortník prostřednictvím detektorové prospekce unikátní hromadný nález stříbrných mincí. Menší depot roztroušený volně v ornici byl uložen do země před dvěma tisíci lety. V roce 2017 předal nálezce celkem 26 kusů mincí starostovi městyse Dřevohostice Petru Dostálovi, který informoval pracovníky Muzea Komenského v Přerově.

Zdeněk Schenk

V průběhu let 2017 až 2024 byly v místě nálezů terénním archeologem a spolupracovníky přerovského muzea průběžně realizovány preventivní detektorové prospekce s cílem dohledat případné další exempláře mincí rozvlečených orbou do širšího okolí od místa původního uložení v zemi. V rámci těchto akcí byla dohledána již pouze jedna mince.

Pozoruhodný soubor mincí obsahuje jedny z nejmladších keltských ražeb kmene Eravisků, které jsou v našem prostředí velmi vzácné. Objevují se především na území Maďarska, kde keltský kmen Eravisků sídlil. Jedno z nejvýznamnějších center se nacházelo na Gellértově hoře na pravém břehu Dunaje v místech dnešní metropole Budapešti

Předpokládá se, že právě zde byly jejich mince raženy. Eraviské mincovnictví mělo

Soubor stříbrných mincí nalezených v Dřevohosticích.

do značné míry politický význam, více než ten ekonomický. Mohlo být především projevem kmenového sebevědomí, ale také je možné, že souviselo s financováním eraviských jednotek spojených s Římany například ve válce plánované proti Marobudovi. Po opuštění oppida na vrchu Gellért se část původních obyvatel usadila v širším okolí Dunaje a do určité míry pokračovala v ražbě vlastních

mincí v mnohem menším měřítku.

Eraviské ražby se v menší míře objevují rovněž na Slovensku, odkud je známe z prostředí sídliště púchovské kultury. Významný depot obsahující denáry a kvináry uložený v keramické nádobě pochází z výšinného sídliště Děvín. S touto polohou je spojována římská vojenská přítomnost v augustovském období.

Soumrak nad Budapeští. V pozadí na pravém břehu Dunaje silueta hory Gellért, na které se nacházelo oppidum keltského kmene Eravisků.

Pozdně keltské ražby jsou na rubní straně opatřeny nápisy IRAVISCI, RAVIS a AN-SALI, které usnadňují jejich určení. Eraviskové měli tendenci umisťovat na lící stranu mincí předlohy známé z římských republikánských ražeb, především denárů z let 80–70 před Kristem. Jejich eraviské napodobeniny byly raženy v období 40–20 před Kristem a některé pa-

trně i o něco později. Eraviské mince byly raženy z kvalitního stříbra a hmotností se nelišily od římských denárů. V peněžním oběhu byly vůči nim plnohodnotné, což je také patrně důvod jejich výskytu v depotech spolu s římskými ražbami.

Z originálních římských republikánských ražeb zastoupených v dřevohostickém souboru lze zmínit například denár známého římského politika a vojevůdce Marca Antonia z doby 32–31 před Kristem.

V několika exemplářích jsou zastoupeny stříbrné denáry římského císaře Augusta, které jsou zásadní pro bližší určení předpokládaného data uložení celého souboru do země. Augustus byl prvním císařem římské říše a zároveň zakladatelem julsko-

klauidijské dynastie, který vládl od roku 27 před Kristem až do své smrti v roce 14 po Kristu.

Právě přítomnost stříbrných denárů císaře Augusta v hromadném nálezů mincí nám z chronologického hlediska usnadňuje určení časového horizontu uložení depotu, který spadá do let 2 před Kr. až 4 (?) po Kr.

Eraviskové. Stříbrný denár.

Napodobenina římského republikánského denáru. Na reversu umístěno kormidlo, globus a žezlo.

Dole nápis RAVIS.

Mezi nejmladší mince zastoupené v dřevohostickém souboru patří stříbrné denáry typu Gaius/Lucius.

Stříbrný denár. Napodobenina římského republikánského denáru. Na reversu umístěn jezdec s kruhovým štítem na koni. Dole nápis ANSALL.

Ústředním motivem mincovního obrazu na reversu jsou stojící postavy Gaia Caesara a Lucia Caesara, vnuků císaře Augusta, které adoptoval a posléze zvolil za své nástupce. Princové jsou zobrazeni v tóze s čestnými symboly jezdeckva. Před nimi jsou umístěny dva nápadné kruhové štíty, na kterých spočívají jejich ruce. Štít staršího z bratrů Gaia bývá zobrazován záměrně v popředí, před štítem mladšího bratra, čímž je zdůrazněno jeho vyšší postavení. Patrná jsou rovněž dvě kopí směřující šikmo vzhůru, mezi

nimiž jsou v úrovni hlav princů ztvárněny atributy jimi vykonávaných úřadů. Zobrazení je vysvětleno opisem pod postavami mladých mužů – C(aius et) L(ucius) CAESARES.

V českých zemích se teprve v posledních letech objevilo několik ojedinělých ztrátových mincí a dva depoty obsahující mimo jiné mince Eravisků. První pochází z obce Ovčáry na Mělnicku v Čechách a druhým je právě depot z Dřevohostic na Přerovsku, který podle předběžného určení obsahuje 19 kusů eraviských ražeb, jednu minci kmene Ansalů, tři římské republikánské ražby a čtyři stříbrné denáry císaře Augusta. Uložení těchto depotů do země lze s velkou pravděpodobností spojovat s obdobím existence Marobudovy říše a lze je datovat do starší doby římské, do horizontu B1.

Samotné místo určené pro uložení depotu na dohled od strategicky významného bodu v krajině, kterým bylo keltské oppidum situované na vrchu Hostýn, nebylo zvoleno náhodně a nepochybně souvisí s bezprostřední blízkostí východní polsko-moravsko-zaalpské trasy Jantarové stezky.

I když neznáme bližší okolnosti příběhu, za kterým stálo ukrytí téměř tří desítek stříbrných mincí do země u Dřevohostic u Přerova, přesto tito němí svědkové k nám současníkům stále promlouvají i po dvou tisících letech prostřednictvím svých reliéfů.

Stříbrné denáry proního římského císaře Augusta typu Gaius/Lucius.

Komenský za mříží a svatá Kateřina

Lubomír Vyňuchal

Už jsme si na stránkách Zpravodaje představili Komenského za sítí či dokonce malovaného na skle, ovšem masivní mříž opatřená hned dvěma zámky tu bude figurovat poprvé. A také náš seriál o světcích a sveticích se v aktuálním čísle propojil ve stylu baleného sáčku instantní kávy „dva v jednom“ do následujícího textu, který se bude věnovat, pro tentokrát spíše minimalisticky, svaté Kateřině.

Tedy šetřím na novou, na laminátovou...

Dnešní příspěvek nás zavede nejprve na Kutnohorsko, kde se nedaleko zámku Kačina s okolním přírodním parkem nachází obec Svatý Mikuláš a její místní část Svatá Kateřina (shodou okolností si oba světce připomínáme v tomto čtvrtletí). V sousedství kostela patronky ve Svaté Kateřině, který se pyšní nejlépe dochovanou středověkou chórovou věží v Česku, můžete navštívit budovu bývalé školy. Samotný školní objekt, vystavěný roku 1834 nákladem majitele panství, hraběte Jindřicha Chotka, v současnosti našel využití jako prodejna potravin a zřejmě se tak dnes jedná o jediný konzum, který na východní části průčelí zdobí nika s bustou

Jana Amose Komenského. A jelikož je tato budova přizemní a onen výklenek se tudíž nachází poměrně nízko, chrání bustu uzamčená ocelová mříž. Nutno dodat, že původní, ještě nechráněnou bustu z roku 1884, nenávratně zničili v roce 2009 vandaloové. Iniciátorem za její obnovení se stal pedagog Luděk Sojka, který v obci sice nežije, ale má zde rodinné vazby. Původně přišel za starostkou s myšlenkou na uspořádání veřejné sbírky, ovšem místní zastupitelstvo se usneslo, že veškeré náklady půjdou z obecního rozpočtu. S prosbou na ztvárnění nové busty se obrátili na akademickou sochařku Jaromíru Němcovou, působící na Fakultě restaurátorství Univerzity Pardubice v Lito-myšli. Původním záměrem

J. A. Komenský ve Svaté Kateřině

bylo vytvoření sádrové busty, ale nakonec po zvážení všech okolností byl jako materiál zvolen laminát, který je samozřejmě lehčí, ovšem také výrazně pevnější. Holt neodpustím si v názvu odstavce citovat ukázkou ze známé písničky „Jez“ od Ivana Mládka, která je sice určena spíše vodákům, ale tady se to vyloženě nabízí. Na závěr zbývá jen dodat, že nová busta „Učitele národů“ byla slavnostně odhalena v roce 2015 v předvečer Dne učitelů, a doplnit fakt, že tenkrát se pro prázdnou a opravenou budovu teprve hledalo využití. Pro pořádek ještě zmíním původní fasádové nápisy: „Bohu a vlasti“ nad výklenkem a nad hlavním vchodem potom „K vzdělání rozumu a k ušlechťení srdce mládeže“, které byly odstraněny v 50. letech 20. století.

Zvon dál tu zní...

Samozřejmě blízké okolí je vyhlášenou turistickou oblastí, ale určitým balzámem je návštěva míst, která ony davy opomínají. Místní gotický kostelík s hřbitovní ohradní zídkou jsem již krátce v úvodu zmínil a určitě stojí za návštěvu. Hlavní sloupový oltář z r. 1665 je pozdně barokní, portálový a jeho střed zdobí obraz „Zasnoubení svaté Kateřiny“ a zcela na-

hoře menší oválný obraz se svatým Martinem na koni. Mezi nimi objevíte erb Věžníků z Věžníků, za nichž byla r. 1680 provedena drobná barokní úprava kostela. Na jižní straně presbytáře visí obraz z 2. poloviny 17. století zobrazující Madonu a cisterciáckého světce. Loď má rozměry 10 x 8,5 metrů a šířka zdiva činí 1,2 m, čtvercový presbytář o stranách s délkou 5,5 m má sílu zdiva 1,6 metrů, neboť nad sebou nese věž. Pokud se domluvíte s kostelníkem také na prohlídce chórové věže, můžete mj. ve zvonovém patře obdivovat unikátní zvon z roku 1596 od zvonaře Tomáše z Kutné Hory, který zdobí český nápis „GA HLAS WOLAGJCJHO NA POUSSTI SPRAVTE CESTU PANIE – TOMASS ZWONARZ Z HOR KUTNY UDIELAL ZWON TENTO L 1596“. Zmíněný zvon byl pořízen nákladem Kašpara Melichara ze Žerotína. Filiální kostel svaté Kateřiny spadá pod správu Římskokatolické farnosti Záboří nad Labem v kutnohorsko-poděbradském vikariátu.

Další zajímavostí obce je 183 metrů dlouhá unikátní lávka z oceli a modřínového dřeva, postavená v roce 2019 na betonových pilířích založených na podzemních pilotách ve dně Kateřinského rybníka (celkem 135 m vede

Svatá Kateřina, kostel

lávka poblíž břehu přímo nad vodní hladinou). A na závěr tu mám jednu nabídku k osvěžení a nabrání sil před dalším putováním a doporučím návštěvu příjemného místního bistra, které má stejný název jako sama obec, tedy „Svatá Kateřina“. Pokud náhodou budete mít s sebou kytaru, můžete si zde zabrnkat, případně jenom zazpívat také onu známou stejnojmennou písničku od Pavla Žalmana Lohonky:

*Svatá Kateřina hudecům housle bere,
bílý koně žene do strání,
přyc z našeho domu, až na samou horu
písně z duše vyháni.*

*Svatá Kateřina housle zavěsíla,
od našeho domu odcházi,
abysme nemohli vyndat jiný z truhly,
všechny klíče rozházi.*

*Svatá Kateřino, přines hudecům jaro,
až za peci budeš se jim zdát,
klekni na tu horu, vyžeň spáče dolů,
aby mohli spolu hrát.*

V Moravském Švýcarsku

Na Moravě máme ovšem v srdci Moravského krasu také obec s názvem Svátá Kateřina, která je od roku 1960 sloučena do jednoho správního celku s názvem Šebrov-Kateřina. Půlený znak obce obsahuje figuru lípového stromu a postavu svaté Kateřiny s atributem kola a palmovým listem. Na skalnatém ostrohu byl ve stylu pozdní rustikální gotiky vystavěn kostelík patronky (cca kolem r. 1469). Lidová pověst z časů rekatolizace v 17. století spojuje toto poutní místo s přítomností věrozvěstů sv. Cyrila a Metoděje v 9. století. Ostatně reliéfní deska s jejich portréty je zasazena nad bočním vstupem. Nevelká loď, maličký presbytář, ve výklenku oltáře barokní socha svaté Kateřiny, krypta, gotická okénka, původní křtitelnice a nízká dřevěná zvonice. Celkově se jedná o velice krásné a romantické místo a za slunečného dne bělostná omítka tohoto filiálního kostela farnosti Vranov u Brna doslova září nad hlubokým údolím Šebrovky pod svatostánkem. Ovšem zaznamenal jsem zde ještě jednu zajímavost a tou je Hotel pro psy, který poblíž poutního místa úspěšně provozuje pan Miroslav Valentin.

Šebrov - Kateřina

Do Lašska

A pro fajnšmekry přidáme také jednu z nejstarších církevních staveb v Moravskoslezském kraji. Jedná se o napůl zděný a napůl dřevěný filiální gotický kostel svaté Kateřiny ze 14. století. Původně stával ve středověké vsi Tamovice, která však během 16. století v důsledku velkých záplav zanikla. Dnes jej najdete necelé dva kilometry od Štramberka při silnici do obce Rybí nad potokem s názvem Sedlnička.

Kompletní rekonstrukce kostelíka se hřbitůvkem a ohradní zdí proběhla mezi lety 2011–12 a o rok později vyhrála celonárodní soutěž o nejlépe opravenou památku. V rámci akce „Otevřené brány“ je možné od července do konce října navštívit o víkendech také její interiér. Venkovní prostor zdobí stylizovaná sloupová plastika světičky vytvořená z kmene stromu.

Kostel sv. Kateřiny
ve Štramberku

Patronka žáků a učitelů

Podle legendy byla svatá Kateřina křesťanská panna, vznešená a učená dívka (snad princezna), mučednice a jedna z nejpobulárnějších světic žijící kolem roku 300. Spolu se svatou Barbarou, svatou Dorotou a svatou Markétou je řazena mezi tzv. čtyři hlavní panny (Quattro Virgines Capitales) a patří rovněž do skupiny čtrnácti svatých pomocníků.

Rok a místo narození: okolo r. 282, Alexandrie, Egypt

Rok a místo smrti: okolo r. 305, Alexandrie, Egypt (poprava stětím)

Svátek: 25. listopadu

Atributy: zlomené kolo (byla odsouzena k smrti na mučícím soukolí s hřeby a Bůh po její prosbě stroj zničil), meč, kniha, koruna, palmová ratolest, disputace s moudrci, které obrátila na křesťanství, malá figura pokořeného císaře Maxentia u jejích nohou

Patronka: panen, učenců, studentů, žáků a učitelů, řečníků, advokátů, kolářů, námořníků, železničářů, tiskařů, mlynářů, pekařů, holičů a kadeřníků, patronka univerzit a vzdělávání, ochránkyně úrody, pomoc při migréně, nemocích jazyka a také při záchraně tonoucích či hledání utonulých, proti náhlé smrti

Michelangelo Merisi da Caravaggio, Sv. Kateřina, 1596

Pranostiky: Na svatou Kateřinu schováme se pod peřinu. Chodí-li svatá Kateřina po ledě, chodí svatý Štěpán po blátě. Jak je teplo o Augustinu, tak bude studeno na Kateřinu. Svatá Kateřina přichází bíle oděná. Svatá Kateřina chodí naškrobená. Svatá Kateřina má pěkné jméno, ale chladné věno. Zelí naložené na svatou Kateřinu platí za nejlepší. Přišla

svatá Kateřina, nevzdaluj se od komína. Svatá Kateřina zavěsila housle do komína. Svatou Kateřinu zas tu máme, všechny ovce ostříháme. **Zajímavosti:** V Čechách byl propagátorem a podporovatelem kultu svaté Kateřiny císař Karel IV. (v den jejího svátku zvítězil tehdy šestnáctiletý, právě pasovaný rytíř, v bitvě u hradu Rocca Estense v San Felice poblíž

Modeny v severní Itálii).

Také znak obce Brodek u Přerova obsahuje mimo figury běžícího jelena také polopostavu svaté Kateřiny s atributy palmové ratolesti a nožového kola. Však se sami podívejte na internetové stránky té naší zvonářské „Mekky“ a možná, přiznám se bez mučení, stejně jako já se vrátíte do časů dětských pohádek a po spatření znaku s dívčí hlavou opatřenou korunkou vyhrknete název jedné z nich: „Zlatovláska!“

Ve 2. polovině 14. století byl složen český „Život svaté Kateřiny“, veršovaná skladba dochovaná v rukopise z počátku 15. století. I zde neznámý autor popsal Kateřinu krásu:

*„...pannu tak ruměně krásy
a bělosti tak veliké,
plnou sličnosti všeliké,
na své pouti uhlídáte,
a sotva již pěknější máte,
než je pokorná Kateřina...“*

Freska sv. Kateřiny v kostele sv. Jana Křtitele v Bzenci

Rotunda svaté Kateřiny

Další obec, jejíž znak zdobí figura svaté Kateřiny, se nalézá až v Krušných horách a má název Hora Svaté Kateřiny. I tady mají této světic zasvěcen kostel a zcestovalí motoristé si dozajista vybaví také známý hraniční přechod do Saska. My se však přesuneme na jih Moravy k hranicím s Rakouskem, neboť by se slušelo připomenout románskou rotundu svaté Kateřiny ve Znojmě. Stojí na dominantním místě bývalého přemyslovského hradu a s její stavbou se započalo někdy krátce před rokem 1100. Rotunda s proslulými nástěnnými malbami je národní kulturní památkou spravovanou Jiho-moravským muzeem ve Znojmě.

A když už jsme u těch rotund, musím připomenout ještě jeden románský sakrální objekt z 1. poloviny 13. století, stojící v České Třebové. Místní kaple svaté Kateřiny je jedinou dochovanou stavbou tohoto typu ve východních Čechách. Barokní oltář svatostánku zdobí pozdně gotická plastika patronky, která byla vytvořena kolem roku 1510 v olomoucké dílně Mistra Ukřížování z Kunčic. V listopadu areál kolem rotundy ožívá tzv. Jabkancovou poutí, která sympaticky navazuje

Rotunda sv. Kateřiny v České Třebové

na starou tradici poutí ke svaté Kateřině (jabkance = bramborové placky plněné tvarohem). Do areálu ohrazeného bývalého hřbitova s rotundou se vchází bránou dřevěné zvonice z přelomu 16. a 17. století. Od ukončení rekonstrukce v roce 2002 opět kaple slouží k sakrálním účelům a oprava barokních varhan umožnila i konání koncertů. Jen dodám, že prohlídky česko-třebovské rotundy sv. Kateřiny zajišťuje Městské muzeum a bez předchozí domluvy je zpřístupněna pouze během prázdnin.

Rotunda sv. Kateřiny ve Znojmě

V Olomouci

Jen málokdy při návštěvě Olomouce vynechám svůj tradiční rituál. Pokaždé, když mířím od Městské tržnice na Dolní náměstí, procházím Kateřinskou ulicí. Zde zahnu k renesanční bráně z 16. století a rázem stojím na vydlážděném nádvoří areálu kláštera. Hned při jeho okraji mám po levé ruce vstupní portál jednolodního gotického kostela svatě Kateřiny Alexandrijské, který je završen trojúhelníkovým vimperkem, zdobeným novogotickými terakotovými kraby, na vrcholu spojenými do kytky. Zde se dočtenu se nádherných vyřezávaných manýristických dveří ze 2. poloviny 17. století, chvíli se kochám tou nádhrou, a pak teprve vstoupím do oné oázy ticha. Původně v místním klášteře sídlily dominikánky a později voršilky, které jsou zde dodnes a podílí se na chodu místní Základní církevní školy sv. Voršily a údržbě svatostánku.

Samotný interiér kostela je vybaven novogotickou oltářní architekturou a stěny zdobí dřevěné obložení ve stejném duchu. Oltářní obraz představuje patronku kostela s atributem nožového kola a palmovou ratolestí, přičemž pozadí tvoří otevřená kopcovitá krajina.

F. A. Sebastini, *Stětí svatě Kateřiny* (po r.1765), Muzeum umění Olomouc

Po stranách jsou obrazy sv. Cyrila a sv. Metoděje, nad kterými spatříte sošky sv. Petra a Pavla. Středová nástavba oltáře je završena sochou Panny Marie a po stranách pak zaznamenáte dvě menší plastiky představující sv. Jáchyma a sv. Annu. Na sloupcích pod obrazy jsou umístěny čtyři barokní sochy od J. A. Heinze a Severina Tischlera: Sv. Dominik, sv. Kateřina Sienská, sv. Rů-

žena z Limy a sv. Tomáš Akvinský. V presbytáři se nachází boční oltář Panny Marie Lurdské, v němž je uložena schránka s ostatky svatého Klementa.

Zmiňovaný hlavní vchod bývá zpravidla otevřen a interiér svatostánku si mimo pravidelné mše či akce církevní školy, můžete prohlédnout alespoň skrz vnitřní prosklené dveře.

Hradařský bonus

O císaři Karlu IV. už tu malá zmínka byla, nyní připomeneme kapli svaté Kateřiny v Mariánské věži hradu Karlštejna, vysvěcenou roku 1357. Původně se jednalo o kapli kapitulní, jež se později proměnila v soukromou oratoř císaře. V nadpraží uvnitř kaple spatříte proslulý dvojportrét Karla IV. a jeho třetí manželky, Anny Svidnické.

Další kaple svaté Kateřiny Alexandrijské je výběrovým okruhem prohlídky státního hradu Kunětická hora. Byla vybudována Pernštejnů na přelomu 15. a 16. století. Uvnitř pod původní sklípkovou klenbou spatříte mj. nádherný barokní oltářní obraz se zpodobněním světice s jejími atributy. Zajímavostí jsou i odkryté nápisy na stěnách z konce 17. století či mramorová deska připomínající návštěvu císaře Františka I. s rodinou v roce 1820. Historický zvon „*Svatá Kateřina*“ z roku 1715 je vystaven v prvním patře hradního paláce a nad krajinou Polabí se každou celou hodinu ozývá se zvoníčky nad kaplí nový zvon „*Vojtišek*“. Ten byl ulit v roce 2014 ve zvonářské dílně paní Leticie Vránové-Dytrychové v Brodce u Přerova.

Z našeho blízkého okolí bych zmínil například po-

Dřínov

někud zdevastovaný zámek v Dřínově na Kroměřížsku, kde ze středu jižní fasády, která je obrácena do parku, vystupuje přímo pod vysokou odstupňovanou zámekovou věží již opravená a nově zastřešená kaple svaté Kateřiny.

Kunětická hora

Catherine

Nyní se budeme věnovat výhradně našemu blízkému okolí. Zřejmě nejbližší kamennou sochu světice najdete poblíž kaple sv. Jana Nepomuckého v Grygově

na Olomoucku. Společnost na tamní Masarykově návsi jí dělá rovněž svatý Václav. Obě díla z poloviny 18. století jsou připisována sochaři Filipu Sattlerovi a byla získána na konci 18. století při rozdělování skupiny kamenných soch z kláštera Hradisko. Sice v 70. letech 20. století byly z neznámých důvodů obě sochy přemístěny před farní kostel v obci Velký Týnec, ovšem od roku 1997 je můžete opět obdivovat v Grygově. Na bývalém okrese Přerov upozorním pouze na kapli sv. Kateřiny v obci Polom na Hranicku. Byla postavena roku 1846 v duchu barokní architektury a dnes je umístěna pouhých 40 metrů od frekventované dálnice D48 (dříve I/48). Po rekonstrukci je dnes v poměrně dobrém stavu, ale v minulosti doplatila na lidský nezáměr, byla několikrát vyloupena a rovněž ji zasáhla povodeň či proud vody z přívalových dešťů stékající od výše položené cesty. Kupodivu na oltářním obraze uvnitř kaple svatou Kateřinu nespátříte, toto privilegium zde patří Panně Marii.

Také v centru Kelče, města na Moravském Záhoří, stojí jednodlní kostel svaté Kateřiny s jedním oltářem, polygonálně zakončeným kněžištěm a zvonící v západním

průčelí. Dnešní stavba je dílem barokních a pozdějších úprav původního středověkého kostela, jehož počátky jsou archeology kladeny do 70. let 13. století. Vpravo nad vstupním portálem najdete rovněž pamětní desku s plastickým reliéfem hlavy, připomínající zdejší působení Františka kardinála Tomáška (1899–1992), profesora teologické fakulty v Olomouci, 34. arcibiskupa pražského a 22. primase českého, v letech 1927–1935.

Prusinovice

Přerovu zřejmě nejbližším svatostánkem zasvěceným svaté Kateřině Alexandrijské je kostel v Prusinovicích. Stojí přímo v centru obce při křižování silnic do Přerova, Bystřice pod Hostýnem a Holešova. Původně gotický kostel byl v roce 1601 obnoven Arklebem z Víckova

Holešov, (detail fresky od J. Pilze)

a do dnešní podoby pak přestavěn v letech 1866–67 známým přerovským stavitelům Emanuelem Zapletalem. Velkou zajímavostí jsou zde do jižní zdi druhotně osazené pozdně gotické a renesanční náhrobky rodu Prusinovských z Víckova. Z oltářního obrazu se na vás bude dívat stojící svatá Kateřina s tradičními atributy (nožové kolo, meč a palmová ratolest), přičemž pozadí představuje otevřená a mírně zvlněná krajina.

Unikátní výtvarná díla s motivem svaté Kateřiny můžete spatřit v nedalekém Holešově. Nejdříve zmíníme oltářní sochu svěťice z farního kostela Nanebevzetí Panny Marie od významného olomouckého sochaře Ondřeje Zahnera (1709–1752), který zde z atributů upřednostnil zlacenou palmovou ratolest, drženou v levé ruce, zatímco dlaň pravé ruky svírá knihu.

Holešov, socha od O. Zahnera

Druhá pozvánka se týká kostela svaté Anny poblíž zámku, konkrétně fresky na stropě boční kaple svatého Kosmy a svatého Damiána, která patří k nejvýznamnějším dílům malíře Josefa Pilze (1711–1797). Unikátní freska o rozměru 8,5 x 5,5 m, objevená až v roce 1974, představuje svatou Trojici, obklopenou celou řadou

dalších světců a světic. Svato Kateřinu s atributem nožového kola najdete v levém rohu nad oltářem s obrazem Panny Marie Pomocné mezi svatou Markétou a svatou Barborou.

Figurální reliéfy s motivem světky zdobí v některých případech i kamenné podstavce křížů. Jeden takový se nachází například na centrálním kříži městského hřbitova v Kojetíně. A s Kateřinou se rozloučíme ještě jedním písňovým textem, tentokrát z oblasti popu. Trocha slovenštiny a představa sametového hlasu československé legendy s přezdívkou Mekky, Miroslava Žbirky (10. listopadu uplynou 3 roky od jeho smrti). Můžete si sami zabroukat jeho zamilovanou:

*Catherine,
ja Ťa veľmi ľúbim.
Čo len budeš chcieť, všetko na svete
sľúbim.
Čo mi prikážeš, všetko urobím rád.
Ó, my love Catharine,
nemusiš sa báť.*

Grygov

Návrat domů

Ale začali jsme Komenským a slušelo by se přidat také nějakou zajímavost a posřeh z našeho nejbližšího okolí. V minulém čísle bylo v jednom z článků zmíněno rovněž několik míst na Přerovsku, kde fasádu původní školy zdobí jeho reliéf, busta, sgrafito či soška. Nám ovšem z abecedního výčtu lokalit vypadla jedna obec u Tovačova. Na boční fasádě novostavby školní budovy v Lobodících byl totiž v roce 1904, tedy přesně před 120 lety, vytvořen secesní reliéf s nápisem a profilem hlavy J. A. Komenského v kruhovém festonu. Mimo obrázku lobodického reliéfu přinášíme další bonusový snímek, který představuje štukový reliéf na fasádě bývalé školy v Přerově-Lýskách. V tomto

případě bychom rádi upozornili také na nenápadnou siluetu našeho města s věží přerovského zámku i kostelem sv. Vavřince, kterou naleznete vpravo nahoře. Nechybí zde ani tradiční motiv lípy jako národního stromu, zemského glóbu, knih i kokrhajícího kohouta. A jelikož se nám do textu minulého čísla propašoval také tiskařský šotek, je třeba upozornit na zavádějící popis s obrázkem štítu fasády školy, který mylně odkazoval na Brno. Správně měl být tento podobný profil Komenského hlavy situován do obce Skaštice u Hulína.

Přerov-Lýsky

Lobodice

Okénko do muzejních sbírek

Některé sbírkové předměty spravuje muzeum již více než jedno a čtvrt století. Jedná se zejména o staré tisky, mezi nimiž grafickou úpravou a dekorativními rytinami vyniká tzv. Šamotulský kancionál. Celý titul bratrského zpěvníku zní: *Písně Chval Božských - Písně Duchovní Evangelické Opět znovu přehlédnuté zpravené, a shromážděné: I také mnohé v Nově složené z gruntu a základu Písem Svatých.*

Helena Kovářová

Jeho tisk proběhl v roce 1561 v Šamotulech (Szamotuły, severně od Poznaně), kam přesídlil původně litomyšlský tiskař Alexandr Oujezdecký. Kvůli velké vzdálenosti neměla úzká rada Jednoty možnost práci průběžně kontrolovat a do Polska musela vyslat s rukopisem svého zástupce. Stal se jím Václav Solín, rodák z Rybář u Drahotuš. Ten se u Oujezdeckého současně vyučil tiskařskému řemeslu a po návratu pracoval jako první faktor (vedoucí) nové bratrské tiskárny v Ivančicích. Na redakci kancionálu se velkou měrou podílel i Jan Blahoslav, který pocházel z Přerova. S výsledkem ale nebyl spokojen, proto inicioval vznik vlastní tiskárny Jednoty bratrské v Ivančicích, kde roku 1564 vznikla revidovaná verze, tzv. Ivančický kancionál.

Knihopis, kde jsou záznamy o starých tiscích v institucích ČR, udává pouze 16 dochovaných kusů Šamotulského kancionálu, mezi nimi dva v přerovském muzeu. Několik dalších je uloženo v zahraničních knihovnách. Zpěvník obsahoval 735 písní rozdělených do tří dílů, z toho 450 notovaných. Pro tisk bylo využito 9 písmových sad, 11 druhů iniciál a 8 typů stránkových ráků.

První exemplář Šamotulského kancionálu získal do přerovské sbírky František Slaměník na konci 19. století a vedle razítka „Museum Komenského v Přerově“ je číslo 655, pořadové číslo přírůstku do fondu. Výtisk dvoubarevného notovaného Šamotulského kancionálu není kompletní, kromě titulního listu chybí také několik dalších, které byly zničeny čas-

Šamotulský kancionál po restaurování

tým, patrně každodenním, používáním zpěvníku. Špatný stav knihy vyžadoval opravu patrně již v průběhu 17. století. Ovšem tehdejší čistě pragmatický přístup k renovaci knihy se výrazně lišil od současných restaurátorských postupů. Výrazněji poničené stránky byly nahrazeny novými, na které si majitel mohl chybějící texty dopsat. Stejně tak došlo k výměně tištěného titulního listu za rukopisný, ovšem s titulem opsaným z nesprávného vydání kancionálu s datací 1615. Na částečně poškozené listy dolepil knihvazač díly nového ručního papíru, který ale neodpovídal původnímu ani barvou, ani tloušťkou. Někdy byly listy slepovány bez respektování jejich pořadí. Místo systematického skládání složek ze tří dvoulistů sestávaly složky z jednoho až čtyř dvoulistů, ale vevázány byly i samostatné listy pomocí tzv. křídílek. Naštěstí nedošlo k tehdy běžnému ořezu okrajů bloku knihy a zůstaly zachovány dekorativní rámy u velké části stránek. Původní renesanční vazbu nahradila

barokní. Do roku 2022 se z ní ovšem dochovala pouze přední deska, a to ve velmi špatném stavu. Navíc zcela oddělená od knižního bloku, který tak ztratil svou ochranu před poškozením. Narušená funkčnost šití jen zhoršila stav starého tisku. Listy vypadávaly, docházelo k deformaci, zejména na okrajích a v rozích. Stará vyspravení se uvolňovala, hrozilo lámání a po-trhání papíru.

Otevřený blok před restaurováním

Kniha byla předána restaurátorům MgA. Ivanu Kopáčkovi, DiS., a BcA. Veronice Válové z Litomyšle ke komplexnímu zásahu. Mimo jiné odebrali vzorky pro mikrobiologické analýzy, provedli zkoušky stability barevných vrstev před procesem mokrého čištění a neutralizaci papíru při naměření nízkých hodnot pH, stejně jako u listů s korozivním inkoustem. Průměrná pH hodnota papírové podložky se zvýšila z 6,34 na 7,58 a pH hodnota lepenky z 6,60 na 7,56. Došlo k vyspravení poškozených listů buď tzv. japonským papírem, nebo dolitím papírové suspenze, jejíž barvu přizpůsobili restaurátoři originálnímu podkladu. Také vazba vyžadovala doplnění desek z archivní alkalické lepenky a nového pokryvu z usně, na niž byl aplikován fragment původní. Kvůli zvýšení ochrany sbírkového předmětu je dnes již samozřejmostí výroba speciálních ochranných obalů z archivní lepenky přímo na míru knihy. Spolu s ní byly do boxu vloženy i adjustované fragmenty různorodého charakteru (např. původní šití nebo papírová podložka), které vypovídají o historii knihy.

Detaily stavu knihy před a po restaurování

Prozpěvujme všichni vesele

V pátek 8. listopadu vystoupí ve Slavnostní síni přerovského zámku komorní sbor ENSEMBLE VERSUS z Brna, který vznikl pod záštitou Masarykovy univerzity v roce 2003 jako studentský projekt. Jeho zakladatelem je Vladimír Mañas, dnes již docent Ústavu hudební vědy, který jej dodnes řídí spolu se sbormistrem Patrikem Buchtou. Na programu budou písně z bratrských kancionálů, a to jak v originální podobě z 16. století, tak v úpravě českých autorů 20. století (Jaromír Urbanec, Adolf Cmíral, Otmar Mácha, Petr Eben). Koncert Prozpěvujme všichni vesele se koná při příležitosti výročí Jana Blahoslava a Jana Amose Komenského, dvou osobností Jednoty bratrské spjatých s Přerovem.

Helena Kovářová

První z nich, Jan, syn přerovského měšťana Blažka, se stal biskupem a písařem Jednoty. Díky jeho práci se dochovala řada zajímavých údajů z dějin města a okolí. Jedním z jeho důležitých počínů byla editorská práce na velkých kancionálech vytištěných v roce 1561 v Šamotulech a v roce 1564 v nově zřízené bratrské tiskárně v Ivančicích. Řadu písní upravil po jazykové i hudební stránce. Patřil také mezi autory nových písní. Z jeho pera pochází i první hudebně-teoretická příručka v českém jazyce. Touto kompilací zahraničních děl zpřístupnil humanistická díla českému prostředí. Věnoval se otázkám solmizace a notace, ale vypracoval také regule pro zpěváky a také skladatele písní. První edice spisu Muzika vyšla v Olomouci roku 1558, druhá pak

v Ivančicích roku 1569. Jan Blahoslav zemřel 24. listopadu 1571 v Moravském Krumlově.

Přestože Jan Amos Komenský nepatří mezi přerovské rodáky, je důležitou postavou dějin města, kam přišel jako sirotek za vzděláním v roce 1608. Prokázal značnou píli a nadání a s ostatními mládežci byl vyslán na další studia do Německa (1611), které Jednotě bratrské vyhovovalo po konfesijní stránce víc než pražská univerzita. Po návratu (1614) se v Přerově poprvé postavil za učitelskou katedru, začal svou literární kariéru a po ordinaci na kněze (1616) také přípravu na posláni duchovního pastýře. V Přerově strávil dohromady jen sedm let svého života, ale ty byly zásadní pro jeho pozdější tvorbu. Mimo jiné mu výuka latiny na zdejší škole otevřela dveře do

Stránka z Ivančického kancionálu, edice z roku 1581

světa vzdělanců. S majitelem zdejšího panství, Karlem starším ze Žerotína, jej pojilo silné přátelské pouto i po odchodu do exilu.

Mezi méně známé oblasti Komenského tvorby patří dílo Kancionál, to jest Kniha žalmů a písní duchovních. Na rozdíl

„Prozpěvujem všickni vesele...“ s úvodní iniciálou P a výjevem Zvěstování Panně Marii. Ivančický kancionál.

ve sbírkách Muzea Komenského v Přerově. V dopise děkuje za podporu Jednoty bratrské a jako výraz vděku přiložil právě výtisk svého Kancionálu. Dopis patří mezi nejvzácnější sbírkové předměty muzea vůbec a je uložen v trezoru.

Koncert nabízí jedinečnou příležitost poslechnout si bratrské písně v podání souboru, který se věnuje interpretaci hudebních děl staršího období již řadu let a pro své počínání má také tu nejlepší teoretickou erudici.

od velkých kancionálů Blahoslavovy doby vyšel v roce 1659 v Amsterdamu v malém formátu tzv. dvanáctky (cca 7,8 × 13,5 cm), aby byl snadno přenosný. Dalším důvodem bylo usnadnění dovozu knihy do českých zemí, kde měla sloužit skrytým vyznavačům Jednoty. Obsahoval 606 žalmů, písní a chorální zpěvů určených pro veřejné bohoslužby i soukromá setkání či duchovní cvičení. V rejstřících je uvedeno, které písně byly do bratrského kancionálu zařazeny nově. Většinou se jednalo o překlady z polštiny a němčiny. Komenský do hudební složky příliš nezasahoval, zásadním způsobem však upravoval texty.

O Kancionálu píše Komenský také v dopise manželce bramborského kurfiřta Luise Henriety v roce 1661, jehož koncept, vlastnoruční rukopis Jana Amose Komenského, je

Sbor zpívajících kněží z Šamotulského kancionálu (1561)

„Veliký kancionál bratrský ... všickni, chudí i bohatí, kteří jen drobet čist umění, v domích svých mají, z něho ve zbořích všecko zpívají, na písně toho kancionálu i kázání lidu činí, a jim ty písně vykládají.“

Václav Šturn (jezuita a kritik jednoty bratrské).

GALERIE HRDINŮ

Před 80 lety na podzim válečného roku 1944 vstoupili vojáci 1. čs. armádního sboru v SSSR konečně na území porobené vlasti.

Než se tomu tak v pátek 6. října stalo, museli si v rámci takzvané karpatsko-dukelské operace projít martyriem vyčerpávajících bojů o silně opevněná a tvrdě hájená horská obranná pásma. Této největší vojenské operace našich pozemních jednotek za 2. světové války se účastnili také někteří obyvatelé meziválečného Přerova.

František Vrána

PŘEROVÁCI „NA DUKLE“

Petr Sehnálek

Jednalo se o aktivní či záložní důstojníky čs. armády, kteří po okupaci Čech a Moravy odešli do zahraničí, aby v exilové armádě bojovali za osvobození země, a po četných peripetiích skončili u československé brigády ve Velké Británii, resp. u jednotky na Středním východě. V letech 1943 a 1944 se pak dobrovolně přihlásili na východní frontu, aby posílili vznikající armádní sbor, který trpěl nedostatkem velitelů. Ke svým jednotkám se většinou dostali ve druhém záříjovém týdnu, zrovna do prvních těžkých bojů velké ofenzívy Rudé armády a československého sboru na podporu povstání na Slovensku.

Neznámější z této trojice je bezpochyby tehdejší kapitán **František Vrána** (roč. 1914), jehož hrdinství bylo po válce odměněno udělením Zlaté hvězdy hrdiny ČSSR a zhotovením busty na čestném pohřebišti Dukelského památníku u Vyšného Komárniku. Vrána, jenž v Anglii absolvoval speciální kurzy příslušníků obrněných jednotek, byl zařazen k 1. praporu 1. čs. tankové brigády v SSSR, jehož vedení pak převzal 25. září. V oné době se naši tankisté snažili prorazit pečotě cestu silnou německou obranou jen pár kilometrů před státní hranicí. Jeden z takovýchto těžkých útoků proběhl 30. září, kdy kapitán Vrána velel po-

sledním 11 československých tankům. Byly provedeny dva útoky v okolí obec Zyndranowa, ovšem prudká palba, rozmoklý terén a výpadek spojení donutil tankisty k ústupu, při němž byl Vránův stroj poškozen, jeho osádka se ocitla v obklíčení a musela se bránit osobními zbraněmi. Během přestřelky byl kapitán Vrána zabit. Po padlém hrdinovi zůstala ve Velké Británii manželka a malá dcerka, která v roce 2012 obdržela od české strany otceva válečná vyznamenání. Vránovu památku v rodišti připomíná pamětní deska na rodném domě v Čechově ulici č. 1775/18.

Dalším přerovským tankistou byl nadporučík Eduard Netar-

dus (roč. 1908), syn strojvůdce z Blahoslavovy ulice, který původně studoval veterinární lékařství. Po okupaci se jako záložní důstojník dělostřelctva zapojil do odbojové organizace Obrana národa a konce roku 1939 musel před hrozbou zatčení gestapem utéct za hranice. Cesta do zahraničního odboje ovšem byla dramatická a v Maďarsku byl dokonce pár měsíců internován, ale nakonec se mu podařilo uprchnout a překonat hranice do Jugoslávie, odkud se v dubnu dostal do jihofrancouzského městečka Agde, kde se formovala čs. pěší divize. Po pádu Francie v červnu 1940 byl evakuován do Velké Británie, kde se stal příslušníkem čs. pěší brigády, jež byla v roce 1943 reorganizována na obrněnou. Po příchodu k čs. vojenské jednotce v SSSR zastával v rámci tankové brigády funkci styčného důstojníka mezi štábem brigády a nadřízeného armádního sboru. Ačkoliv „Duklu“ přežil bez úhony, osud na něj čekal na samém konci války. Při osvobození Ostravska byl 28. dubna 1945 těžce postřelen do nohy, přičemž mu nakonec musela být nad kolenem amputována. Za svou činnost obdržel ještě v době války dva válečné kříže, medaili za chrabrost a v roce 1946 pak ještě sovětský řád Rudé hvězdy. Do Přerova se po válce vrátil i se svou anglickou manželkou.

Dalším z přerovských veteránů karpatsko-dukelské opera-

Památný snímek z 6. října 1944, kdy čs. vojáci překročili předválečné hranice republiky, vlevo od gen. Sázavského (ve světlém plášti) stojí operační důstojník brigády kpt. Jan Němec.

ce byl Jan Němec, jenž byl starším bratrem npor. Bohuslava Němce – velitele zpravodajského výsadku S1, který byl v roce 1941 z SSSR vyslán do protektorátu, kde byl ale kvůli zradě zatčen a popraven (viz pamětní deska na rodném domě ve Štefánikově ulici 1943/2). Jan Němec se jako profesionální důstojník nesmířil a okupaci a v listopadu 1939 uprchl spolu s dalším Přerovanem por. Aloisem Brabencem (ten byl těžce raněn na západní frontě při obléhání přístavu Dunkerque v říjnu 1944). Plánovaná cesta přes Slovensko a Maďarsko do Jugoslávie, a odtud přes Sýrii do Francie se však neplánovaně protáhla kvůli zatčení a in-

ternaci v Maďarsku, což v té době postihlo mnoho Čechoslováků na útěku do exilu. V dubnu se ale nakonec do Francie a dostal a v rámci 2. pluku čs. divize absolvoval bojové nasazení, po němž ale následovala dramatická evakuace do Velké Británie, kde byla obnovena čs. exilová armáda. Do polských Karpat dorazil v září 1944 jako kapitán a bylo mu svěřeno velení úderního praporu samopalníků, který vedl v bojích o strategickou křižovatku – polské město Dukla. Poté byl jako kvalifikovaný štábní důstojník převelen do štábu velitele 1. čs. samostatné brigády generála Jaroslava Vedrala – Sázavského. Památného dne

Velitelský automobil generála Sázaavského poté, co byl rozmetán minou. Výbuch jako zázrakem přežil Jan Němec.

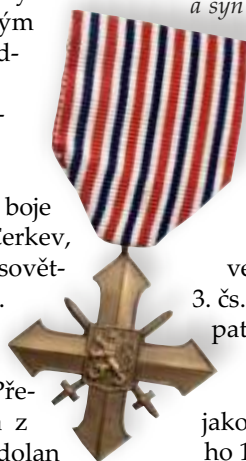
6. října, kdy vojáci čs. armádního sboru překonali československo-polské hranice, byl Jan Němec samozřejmě ve velitelské skupině, která postupovala hned za čelními jednotkami. Jako přednosta operačního oddělení, tedy „pravá ruka“ velitele brigády cestoval v jeho velitelském voze, když tento narazil kousek za hranicemi na minu. Následný výbuch generál Vedral-Sázavský nepřežil a stal se jediným československým generálem padlým za 2. světové války. Kapitán Jan Němec měl však spolu s ještě jedním mužem z pětičlenné posádky štěstí a s těžkým zraněním přežil a dočkal se konce války. Doma jej čekala tragická zpráva o smrti bratra Bohuslava a otce Jana v koncentračním táboře Mauthausen v květnu 1942. Po válce nadále sloužil v armádě, ale po komunis-

tickém puči byl ale vyhozen a v rámci vykonstruovaného procesu odsouzen k 5 letům vězení za protistátní činnost. Přerovské kořeny měl i další z účastníků operace – tehdejší štábní kapitán Ladislav Jilma (roč. 1913), který v době začátku operace byl na rozdíl od svých výše zmíněných kolegů již zkušeným veteránem východní fronty, protože u čs. vojenské jednotky v SSSR působil již od roku 1943 a absolvoval boje o Kyjev či Bílou Cerkev, za což získal čs. i sovětská vyznamenání. Jilma pocházel z rodiny železničáře, která se do Přerova přestěhovala z olomouckých Hodolan a usadila v činžovním domě družstva Lešetín

na dnešním náměstí Františka Raše. Mladý Ladislav v Přerově absolvoval obecnou školu, vyučil se zámečníkem a poté odešel studovat průmyslovku do Ostravy. Na vojně se ale rozhodl pro dráhu profesionálního důstojníka. Po okupaci následně uprchl do zahraničí a tzv. balkánskou cestou se v roce 1940 dostal až na Střední východ, kde vznikl jeden z útvarů čs. exilové armády, v jehož řadách prožil bojové nasazení.

Velitel ženijního praporu a syn přerovského železničáře Ladislav Jilma

V SSSR byl pak zařazen jako velitel ženijních jednotek a v září 1944 musel zaskakovat jako velitel 4. pěšího praporu 3. čs. brigády, což v té době patřilo mezi nejnáročnější funkční zařazení. Válku zakončil jako ženijní důstojník celého 1. čs. armádního sboru.

Československý válečný kříž 1939

Místo činu: **Bílý dům** Když prezidenti milují detektivky

„President Franklin D. Roosevelt si rád přečte, jako většina inteligentních mužů a žen, dobrou detektivní nebo záhadnou povídku. Ale dobré povídky je těžko najít, a tohle neví nikdo lépe než president.“

Markéta Straková

Těmito větami začíná úvod k útlé knížce *Muž, který zmizel ze světa* (*President's mystery story*), která v roce 1937 vyšla jako první počin nově zavedené edice Romány Ahoje a rovněž k naší velké radosti nedávno obohatila fond muzejní knihovny. Jedná se totiž o knížечku sice malou a útlou, ale neobvyčejně raritní obsahem i genezí a osudem.

Romány Ahoje (nebo *Kapesní knihovna obrázkového týdeníku Ahoj*) s podtitulem „*Romány dobré zábavy*“ vycházely v letech 1937–1943 jako přílohové čtení týdeníku *Ahoj* (případně *Ahoj na neděli*), který vydávalo nakladatelství Melantrich v letech 1933–1943 (11 ročníků). Redaktorem časopisu byl Vladimír Peroutka a jeho jméno bylo zárukou kvality nejen časopisu, ale i doplňkového přílohového čtení s odvyčovým zaměřením. Dvorním ilustrátorem edice byl František Stejskal.

V *Románech Ahoje* vyšlo celkem 20 svazků – patrně nejznámějším titulem edice je kniha *Patsy tropí hlouposti* od Fan Vavřincové, která se stala

Design desek k pronímu číslu Romány Ahoje – detektivce amerického prezidenta F. D. Roosevelta *Muž, který zmizel*

předlohou úspěšné komedie *Eva tropí hlouposti* Martina Friče z roku 1939 (vzhledem k úspěchům filmového zpracování pak kniha nadále vycházela už pod tímto filmovým jménem).

Nejraritnějším je však ono zmiňované první číslo, detektivní příběh, u kterého je na titulní straně jako autor uveden Franklin D. Roosevelt a jedná se skutečně o amerického prezidenta Franklina Delano Roosevelta (1882–1945), 32. prezidenta USA v letech 1933–1945. Zastával svůj úřad nejdéle ze všech amerických pre-

zidentů (12 let a 1 měsíc) a je jediným, který byl zvolen do svého úřadu více než dvakrát (zvolen byl čtyřikrát). Pocházel z významné americké dynastie nizozemského původu, 26. prezident Theodore Roosevelt byl jeho vzdálený bratranec. Je obecně hodnocen jako jeden z nejlepších amerických prezidentů v historii a patří mezi nejvýznamnější světové státníky 20. století.

Méně známá, alespoň v našich zemích, je však jeho vášně pro detektivky – nejenže je rád četl, rád o nich i přemýšlel. Ještě když byl guvernérem New Yorku, bavil se jednou se svým přítelem, novinářem Fultonem Ourslerem o detektivkách a údajně řekl: „*Dobrá detektivka je odpovědí na Lowelovu otázku: Co je tak vzácné jako červený den? Takových knih vychází ročně celé stovky, ale jen málo z nich stojí skutečně za to, aby jim inteligentní čtenář věnoval svůj čas a pozornost. Dokonce i ty dobré jsou často jednotvárné. Někdo najde mrtvolu a detektiv hledá vraha. Nevěřím, že takové příběhy by musily být dělány podle jednoho vzoru a receptu.*“

Prezident Franklin D. Roosevelt

Oursler tento jejich rozhovor zmiňuje právě v předmluvě ke knize *Muž, který zmizel ze světa* – a dále popisuje, jak v následujících letech (to už byl Franklin Roosevelt prezidentem USA) spolu i nadále nejednou diskutovali o detektivkách; nadšeně, ale i kriticky, jak už vyznavači diskutují o oblíbené slabůstce. Shodli se, že ve své nejlepší formě takové příběhy oslovují detektivní instinkt v nás všech a jsou literární hrou, duševním osvěžením či intelektuální rekreačí méně čistě intelektuální než šachy, ale dramatictější a více vzrušující.

V jedné z takových debat, kdy se prezident Roosevelt znovu zmínil o nedostatku novosti v detektivkách, se ho Oursler zeptal, jestli někdy sám nepomyslel na to, že by napsal detektivku. Prezident se přiznal, že již několik let vlastně nosí v hlavě námět takového příběhu, který ale nemůže

sepsat – jednak z nedostatku času, ale hlavně z mnohem závažnějšího důvodu: nedaří se mu vymyslet rozřešení zápletky...

Námětem jeho příběhu byl bohatý muž, který je vším okolo sebe naven a chce zmizet: „A má dva důvody, aby zmizel ze scény, kde hrál důležitou a úspěšnou úlohu. Předně chce začít novou životní dráhu, takovou, při níž by se nenučil. Chce začít nový život – s dosavadní kariérou je hotov a ví, že už v ní dosáhl všeho, co bylo možné. A druhá věc, která je stejně důležitá, je jeho sen. Chce se pokusit o jakýsi experiment v některém malém městečku, kde by ho nikdo neznal. A aby mohl provést tento složitý experiment, který, podařilo se, stane se světoznámým a prospěje všemu lidstvu, potřebuje pět milionů dolarů,“ vyprávěl Ourslerovi prezident. „Vidíte tedy, že tento jeho sen je velmi drahý, ale můj muž cítí, že má právo žít po svém a užívatí v stáří ovoce své práce. Jinými slovy – chce zmizet, ale chce si s sebou

vzít své peníze. Jak tedy může člověk zmizet s pěti miliony dolarů spolehlivým způsobem, aby nebyl vypátrán? Po léta jsem se snažil najít odpověď na tuto otázku. V každé metodě, která mi byla navrhována, jsem našel nějakou trhlinu. Čím více o této otázce uvažujete, tím se stává obtížnější. Nuže – můžete mi tedy říci, jak by to mohlo být provedeno?“

To samozřejmě Fultona Ourslera, který kromě toho, že byl novinářem a redaktorem časopisu, rovněž sám pod pseudonymem Anthony Abbot publikoval detektivní příběhy, neobyčejně zaujalo – zpočátku sám navrhl několik řešení, ale prezident ve všech našel vadu nebo logickou chybu, trhlinu... Ale protože Oursler mezitím nalezení řešení přijal za svůj úkol – vlastně by se dalo říct, že to vzal jako výzvu – navrhl posléze prezidentovi, aby požádali tehdejší přední autory detektivek ve Spojených státech, aby na takovém příběhu spolupraco-

Ilustrace a grafická úprava českého vydání detektivky *Muž, který zmizel ze světa*

vali a problém vyřešili. Prezidentovi se návrh zalíbil a údajně pravil: „Tak do toho! Nápad je váš a jejich. Uvidím, co s tím pořídíte.“

Oursler následně skutečně kontaktoval Ruperta Hughe-se, Samuela Hopkinse Adame-se, Anthonyho Abbota, Ritu Weimanovou, S. S. Van Dynea a Johna Erskina, předeštlé jim prezidentovu zápletku a výsledkem byl detektivní příběh, v němž každý z autorů napsal jednu kapitolu stylizovanou tak, aby na jejím konci vždy hlavního hrdinu Jima Blakea zanechali v zoufalé situaci, kterou by musel vyřešit autor následující... Tento princip byl zvolen i proto, že v roce 1935 příběh nejprve vycházel na pokračování v Ourslerově domovském časopisu Liberty Magazine; knižní podoba se pak dočkal o rok později v roce 1936.

Kniha je spíše literární kuriozitou než vysokou literaturou, skuteční fanoušci detektivek patrně budou zklamáni plochým, překomplikovaným dějem a chabými charakteristikami postav – problémy, které často doprovázejí obdobné společné projekty.

Přesto byl příběh ve své době natolik populární, že byl podle něj hned v roce 1936 natočen film, který nese název *The President's Mystery* (tedy část původního podtitulu knihy). Režíroval jej Phil Rosen a v hlavních rolích se představila celá plejáda tehdy populárních amerických her-

Plakát k filmu
The President's Mystery z roku 1937

ců. Film byl prezentován se sloganem „Příběh vytvořený Franklinem D. Rooseveltem“ a i když Roosevelt zůstává jediným prezidentem, který si během svého úřadu vydělal na psaní filmů, veškerý výtěžek z knihy i filmů šel do nadace pečující o postižené dět-skou obrnou.

Margaret Trumanová,
autorka detektivní série a dcera
prezidenta Trumana

Román byl pak znovu vydán v roce 1967 s novou kapitolou od E. S. Gardnera s jeho nejslavnější postavou Perryem Masonem – příběh dostal také nový, upravený název *Presidents Mystery Plot*. Ale ani Mason nedokázal knihu zachránit. The Book Review označil reedici za „jeden z nejhorších napínavých románů, které byly kdy napsány“. Na knihu už dávno zapomněli milovníci záhad, Rooseveltovi životopisci i všichni ostatní.

Franklin D. Roosevelt však ani zdaleka nebyl jediným americkým prezidentem známým svou vášní pro detektivky. Toto prazvláštní pouto mezi americkými prezidenty a detektivními příběhy lze vystopovat daleko do minulosti – už Abraham Lincoln rád četl tehdy průkopnické detektivky Allana Edgara Poea, jež sotva začaly vycházet; údajně dokázal citovat celé pasáže z nyní již klasických povídek, jako je třeba *Zlatý skarabeus* aj. V průběhu 19. století se detektivky a mysteriózní příběhy stávaly v anglo-americké literatuře víc a víc populárními a američtí prezidenti tuto vášeň sdíleli. Theodore Roosevelt kupříkladu také četl Poea (spolu s dalšími tehdejšími, již zapomenutými autory, například Mary Rinehart.) Přesto to tehdy prezidenti dělali soukromě, dokonce provinile. „Nevadí mi detektivky, pokud seženu nějakou dobrou,“ přiznal William Howard Taft. Ale žádná veřejná osobnost by

nezašla dále, vzhledem k pověsti tohoto žánru.

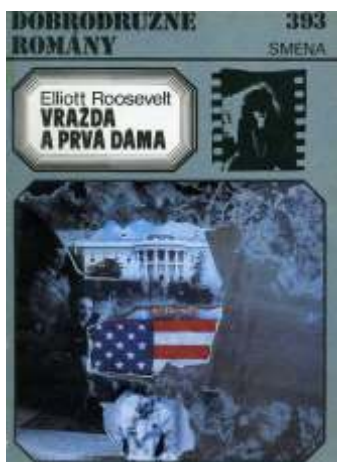
Vše změnil až přístup Woodrowa Wilsona, který se během dvou funkčních prezidentských období projevil jako velký zastánce detektivek. Wilson detektivky zbožňoval, vždy měl nějaký titul tohoto žánru na nočním stolku a brával si je s sebou na cesty vlakem. Po Wilsonově mrtvici v roce 1919 mu jeho žena četla nahlas. „Četla jsem tolik detektivek, že jsem jednoho dne vyděšeně řekla Woodrowovi, že jsem najednou zjistila, že přemýšlím o zločinu,“ napsala později. „To ho velmi pobavilo a řekl, že si myslí, že pro jeho vlastní bezpečnost bychom se měli raději zaměřit na něco jiného.“

Wilson byl rád, když mohl veřejně mluvit o své lásce k detektivkám, i když nikdy až tak zcela neobhajoval jejich literární kvality. Přesto měl jeho souhlas obrovskou váhu. Když jeho oblíbení autoři vydali novou knihu, jejich vydavatelé zapracovali jeho doporučení do svých reklam. Jeho příklad udělal z detektivek účtyhodné volnočasové čtení.

„Dva muži jsou z velké části zodpovědní za současnou americkou módu detektivních příběhů,“ napsal kritik v roce 1930. „Prvním byl Arthur Conan Doyle. Druhým byl Woodrow Wilson.“

Netrvalo dlouho a mezi novináři začal kolovat vtíp: Pokud chcete vypadat jako seriózní státník, vezměte si s sebou detektivku. A mnoho prezidentů jako by se rozhodlo

pravdivost vtípu naplňovat: prezident Calvin Coolidge měl rád detektivky od S. S. Van Dina. Herbert Hoover měl rád detektivky od kohokoli. „Hoover kupuje detektivky po pěti,“ oznamoval jeden dobový titulek. Harry S. Truman a Dwight Eisenhower tento žánr milovali, ačkoli jejich manželky byly ještě oddanějšími fanynkami – Bess Trumanová každou detektivku, kterou přečetla, předala dceři Margaret, která je milovala natolik, že nakonec napsala vlastní sérii „Capital Crimes“.

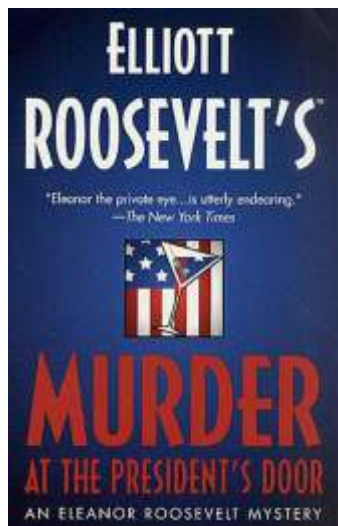
Slovenské vydání detektivky
Vražda a první dáma

John F. Kennedy vášnivě četl Jamese Bonda, ale noci v Bílém domě raději trávil s klasickými detektivkami. Ronald Reagan četl Toma Clancyho, ale také Sherlocka Holmese. George W. Bush hlтал literární sérii Travis McGee od Johna D. McDonalda; Barack Obama měl v oblíbě knihy Richarda Price. Dokonce i prezidenti, kteří jen zřídka přečetli

knihu, jako Gerald Ford nebo George H. W. Bush (starší), sledovali televizní seriál *To je vražda, napsala*.

Jediným prezidentem, který se přiblížil Wilsonovu nadšení pro detektivky, byl **Bill Clinton**. Během prezidentské kampaně v roce 1992 probíral detektivky se svým tiskovým štábem během dlouhých letů po celé zemi. Už jako prezident pravidelně navštěvoval dnes již neexistující washingtonské knihkupectví MysteryBooks, které se nachází asi míli od Bílého domu, aby se zásobil svými oblíbenými autory: Dennisem Lehanem, Walterem Mosleym, Sarou Paretsky a mnoha dalšími. „Miluji detektivky,“ přiznal veřejně v jednom z rozhovorů. „Jsem na nich závislý.“ Na začátku svého prezidentského úřadu se rozhodl, že přečtení každé detektivky vykompenzuje dvěma „seriózními“ knihami – nakonec ale rezignoval na skóre jedna ku jedné.

Asi tedy nebude velkým překvapením, že posléze se i Bill Clinton ve spojení s novodobým klasikem detektivek Jamesem Pattersonem stal autorem knihy – *President Is Missing*, česky *Pohřešuje se prezident* (2018, nakladatelství Kalibr) sice není čistou detektivkou, ale jedná se o jeden z nejdramatičtějších, ale především nejautentičtějších thrillerů poslední dekády. Jeho hlavním hrdinou je fiktivní prezident Jonathan Lincoln Duncan.

Další z detektivek E. Roosevelta ze série, v níž vystupuje jeho matka, první dáma USA, jako soukromý vyšetřovatel.

Kniha vyšla ve Spojených státech v červnu 2018 a hned od počátku se umístila na špičce seznamu The New York Times Best Seller. Během prvního týdne se prodalo 250 000 výtisků ve všech formátech a stala se nejprodávanějším novým románem za celou první polovinu roku 2018. I když k ní kritici nebyli tak shovívaví jako čtenáři a vcelku ji strhali za předvídatelnost a absurditu děje, na prvním místě seznamu bestsellerů se držela dlouhé týdny. Během prvního měsíce se jí prodalo jeden milion výtisků.

Autorská dvojice Bill Clinton a James Patterson se roce 2021 vrátila s novým románem The President's Daughter. Jedná se o zcela samostatný román, nezávislý na předchozí knize, se zbrusu novými postavami,

i když hlavním hrdinou je opět fiktivní prezident USA, tentokrát jménem Matthew Keating a ve výslužbě, a samozřejmě, jak už titul napovídá, také jeho dcera, která je unesena. V recenzi New York Times byla kniha označena za „hloupou, přesto velmi zábavnou.“

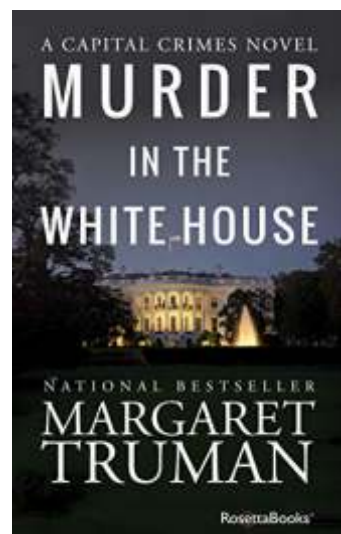
Eleanor Rooseveltová vyšetřuje

Zvláštní propojení obyvatel Bílého domu s detektivkami se, jak už bylo naznačeno, netýká jen prezidentů samotných – Eleanor Rooseveltová, manželka prezidenta, kterým jsme se zabývali na začátku, je hlavní hrdinkou série knih, v nichž vystupuje jako amatérská vyšetřovatelka.

A tuto sérii nenapsal nikdo jiný, než jejich syn Elliott Roosevelt, kterého historie zná především jako letce a brigádního generála. První díl s příhodným názvem *Vražda a první dáma* byl vydán v roce 1984 (česky nikdy nevyšel, ale existuje slovenské vydání v sešitové edici Dobrodružné romány nakladatelství Smena z roku 1989). Série pokračovala až do roku 2001 celkem 20 romány, které se odehrávají za prezidentského období Franklina D. Roosevelta buď přímo v Bílém domě, nebo jeho okolí, jak už naznačují názvy jednotlivých titulů – např. *Vražda v Lincolnově ložnici*, *Vražda v Oválné pracovně*, *Vražda ve spíži Bílého domu* aj.

Vzhledem k tomu, že spousta románů ze série vyšla až smrti E. Roosevelta, vyrojily se dohady, jestli se jedná o pozůstalost, anebo v sérii pokračoval jiný autor (konkrétně William Harrington, kterému už ve svých raných románech Roosevelt děkuje za poskytnutou pomoc – a který je u posledního románu ze série uveden jako spoluautor).

Elliot Roosevelt je pak jako autor uveden rovněž u dvou detektivních románů, jejichž hrdinou je soukromý detektiv ve službách Franklina D. Roosevelta, Blackjack Endicott. I ty však rovněž vyšly až po jeho smrti.

Obálka jedné z knih ze série M. Trumanové Truman's Capital Crime

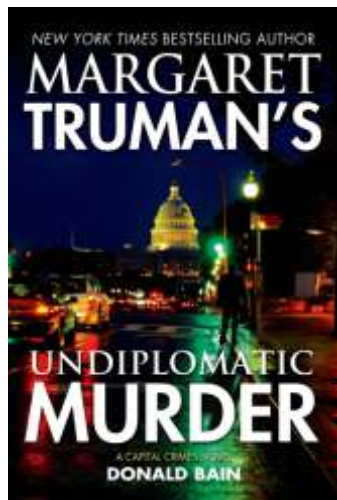
Jelikož série tak jako u E. Roosevelta pokračovala i po smrti Margaret Trumanové šesti romány, které pod jejím jménem napsal Donald Bain,

Elliot Roosevelt – syn prezidenta Roosevelta: letec, generál a autor detektivek

vznikly spekulace, jak tomu vůbec bylo s předchozím autorským podílem prezidentovy dcery. Ať už je jejich autorem kdokoliv, série se rovněž odehrává v nejexkluzivnějších politických místech D.C., nezahrnuje ale bohužel adaptaci žádných historických postav na amatérské detektivy, což je škoda. Bylo by hezké, kdyby velká fanyнка detektivek a první dáma Bess Trumanová dostala stejnou příležitost jako Eleanor Rooseveltová.

Punské mince s vůní středomořských dálék

V roce 2021 bylo archeologickým týmem Muzea Komenského v Přerově v rámci preventivní detektorové prospekce v prostoru sídliště z doby laténské v západní části přerovského regionu nalezeno několik unikátních bronzových ražeb středomořského původu. Dva exempláře nalezených mincí jsou ve velmi dobrém stavu zachování a představují krásnou ukázkou punské mincovní produkce ze 3. století před Kristem. Původ mincí lze hledat v samotné punské metropoli, starověkém Kartágu, či v prostředí Sardinie, která byla v daném období pod silným kartaginským vlivem.

Zdeněk Schenk

Na lícni straně mincí je ztvárněna hlava bohyně Tanit či Koré hledící vlevo. Profil mladé ženské tváře a rovněž bohatý účes jsou detailně propracovány. Patrná je také nápadná náušnice s trojitým přívěskem umístěná na levém uchu.

V rámci kartaginského polyteistického náboženství se Tanit coby manželka nejvyššího boha Baal Hammona těšila mimořádné úctě. Tato bohyně plodnosti a mateřství spojovaná s nebesy byla srovnatelná s řeckou Héróu a římskou Juno-

nou. S kultem bohyně Tanit byly spojeny rituální lidské oběti, především dětí. Antropomorfní symbol punské bohyně Tanit má nejčastěji podobu kruhu na vrcholu trojúhelníku odděleného vodorovnou čarou. S tímto znamením schematicky

znázorněné postavy se můžeme setkat na kamenných stélách odkrytých například na pohřebišti starověkého Kartága.

Na rubu mincí je dobře patrný reliéf protomy koně. Překvapí detailně znázorněná krátce střižená hříva. Naznačeno je rovněž oko, ucho a tlama zvířete. V pravém dolním poli je pod hlavou koně umístěna jedna nápadně větší kruhová plná tečka. Další malá oválná tečka se nachází pod protomou. Průměr mincí se pohybuje od 17,5 do 19,5 mm. Hmotnost bronzových ražeb je 3,694 a 5,705 g.

Tento typ bronzových mincí patrně pochází z období mezi lety 300–264 př.n.l., tedy z doby před I. punskou válkou (264–241 př. n. l.), kdy moc Kartága v západním Středomoří dosáhla vrcholu. Pod sférou punského vlivu se ocitla mimo jiné Sardínie, Sicílie či Korsika.

Samotná legendární metropole Kartágo, původně založená Féničany kolem roku 814 př. n.l. se nacházela u pobřeží Středozemního moře v severní Africe. Kartágo představovalo v 5. až 2. století př.n.l. vedle Starověkého Říma nejvýznamnější obchodní a námořní velmoc v západním Středomoří. Společně s rostoucím socioekonomickým vlivem se

Rub a líc bronzové punské mince nalezené na Přerovsku.

z původního území Kartága postupně šířily rovněž kulturní i náboženské představy.

Vzájemná rivalita mezi oběma starověkými velmocemi vyústila ve válečný konflikt, který vstoupil do dějin pod názvem Panské války. V samotném závěru poslední 3. punské války došlo v roce 146 př. n. l. k dobytí a zničení Kartága, načež byla z původního kartaginského území Římany vytvořena římská provincie Africa.

V současnosti jsou pozůstatky tohoto starověkého města situovány na předměstí Tunisu.

S nálezy punských mincí se spolu s dalšími středomořskými ražbami setkáváme na centrálních keltských sídlištích na Moravě, přičemž mezi odborníky nepanuje jednoznačný názor na důvod jejich výskytu v našem středoevropském prostředí. Názory oscilují mezi šířením mincí prostřednictvím dál-

Kamenná stěla odkrytá na pohřebišti v místě starověkého Kartága s vytesaným znamením bohyně Tanit doplněný astrálními symboly.

kových obchodních cest, z nichž na našem území hrála nejvýznamější roli „Jantarová stezka“, či přenosem mincí keltskými žoldnéři vracejícími se z jihoevropských oblastí domů. Není vyloučeno, že část mincí se zajímavými reliéfy mohla mít pro domácí keltské obyvatelstvo význam ryze symbolický. V případě

většího množství bronzových mincí mohlo být určité procento hypoteticky využito domácími kovolitci jako surovina určená k přetavení. Nově zachráněné exempláře punských bronzových mincí z Přerovska rozšiřují počet dosud známých nálezů mincí severoafrické provenience na Moravě. Držet v ruce takto vzácný numizmatický nález je dechberoucí zážitek,

neboť s odstupem tisíců let nám přibližuje vzdálený, pro většinu z nás naprosto imaginární, svět starověkých civilizací, s kterým jsme se poprvé seznamovali coby žáci školou povinní na stránkách učebnic dějepisu či v knihách o dějinách starověku. Z hodin dějepisu většině z nás z celé punské historie ulpělo v podvědomí patrně jen jméno legendár-

ního kartaginského vojevůdce Hannibala a jeho dobrodružné tažení přes Alpy na Řím během druhé punské války.

Prostřednictvím uvedených mincovních nálezů, coby němých svědků dávných časů, doslova ožívají příběhy starověkých civilizací provoněné středomořskými dálkami.

Muzeum Komenského v Přerově

CO JE ZA SKLEM?

Podmalby na skle ve sbírkách
Muzea Komenského v Přerově

27. 9. 2024
26. 1. 2025

K výstavě je vydán katalog *Všichni svatí*
autorů Karoliny Hájkové a Kamíla Lukeše.
K dostání je na pokladně přerovského zámku.
Cena 130 Kč

Válečné nebe nad Přerovskem

Dne 17. prosince 2014 uplyne 80 let od největší letecké bitvy, která se během II. světové války odehrála nad naším územím.

Zdeněk Schenk

Osudného dne směřovaly americké bombardovací svazy ze svých italských základen nad Horní Slezsko. Cílem jejich mise byly rafinerie na výrobu syntetického benzínu v Blechhammeru (dnes Blachównia Slaska) a Odertal (dnes Zdieszowice). Při přeletu vzdušného prostoru nad Moravou došlo těsně před polednem ke střetnutí mezi letci 15. americké letecké armády (15. USAAF) a jejich německými protivníky z řad elitní stíhací skupiny JG 300 určené na obranu „Říše“. Krvavá bitva trvala pouhých pár desítek minut, ale přesto ve vzdušném prostoru nad Přerovskem a Olomouckem zahynuly desítky mladých mužů, jejichž stroje se zřítily na zmrzlou hanáckou zem v okolí obcí Troubky, Rokytnice, Kokory a Vinary na Přerovsku a u obce Kralice na Hané na Prostějovsku. Další americké letouny havarovaly v Olomouci-Neředíně, na katastru Kozlova, u obce Libina a Václavov na Šumpersku či u obce Palačov na Novojičínsku

Osudy osádek havarovaných letounů by v mnohých případech vydaly bezesporu na román. Některé příběhy jsou naopak zapomenuté, ukryté dosud hluboko pod zemí a pouze díky nadšení z řad badatelů dosávají postupně zpětně svůj obrys s konkrétními jmény. Doslova kousek po kousku jsou skládány do sebe, zapadají do skládky tak, aby bylo možné rekonstruovat příběh, k jehož detailnímu poznání vede v některých případech dlouhá a složitá cesta. Mnohé případy zůstanou naopak navždy neobjasněny.

Následky části leteckých operací měly pro život obyvatel některých českých a moravských měst katastrofální důsledky. V tom lepším případě se stali pouhými svědky dramatických událostí, které se odehrály na nebi během leteckých soubojů vedených na život a na smrt. Obyvatelům měst a vesnic zůstaly tyto zážitky vryty do paměti často po celý život. Pro většinu z nich představovaly tyto scény do té doby nevídaný úkaz na nebi.

Někteří se stali očítými svědky dopadu sestřelených strojů, které se zřítily na moravskou půdu. Shodou okolností se někteří pozorovatelé nacházeli poblíž havarovaných letounů a tehdy také docházelo k osudovým setkáním se šťastnějšími členy osádek, kteří včas opustili své poškozené stroje a na padácích se bezpečně snesli na zem. Mnozí jedinci projevili značný kus osobní odvahy a riskovali životy své i svých nejbližších nezištnou pomocí americkým pilotům.

Stejně tak jako se rok za rokem snižuje počet dosud žijících přímých účastníků, akterů leteckých bojů nad naším územím, stejným tempem ubývá pamětníků, kteří měli možnost osudné chvíle na moravském nebi v průběhu druhé poloviny roku 1944 pozorovat.

Výpovědi posledních dosud žijících pamětníků pomáhají i po 80 letech badatelům zabývajícím se leteckými boji objasňovat konkrétní situace. Často jde o nezapomenutelná setkání umocněná osobními prožitky jednotlivců žijících v pohnuté době II. světové války. A nejde přitom pouze o cenná a divácky neatraktivnější svědectví přeživších členů osádek amerických letounů. Uplynulo osm desetiletí od dramatických událostí, které se odehrály na hanáckém

Posádka letounu B-24J velitele 2/Lt. T. Westa (stojící vlevo), vedle něj 2/Lt. Qualman, 2/Lt. Noesges a 2/Lt. Kasold. Zleva dřepí S/Sgt. Deibert, Sgt. Ross a S/Sgt. Mergo. Zleva sedí Cpl. Yesia, Sgt. Doe a Sgt. Gaul. (archiv Jaroslava Schöna)

nebi, které je od té doby relativně „klidné“. Prozatím. Za to patří dík všem spojeneckým letcům, kteří dobrovolně nasazovali a mnozí položili své mladé životy v boji za svobodu nás všech, tisíce mil od svých domovů, od svých rodin a přátel.

Lt. Klaus Bretschneider, jenž vedl 17. 12. 1944 do boje piloty II.(sturm)/JG 300 (archiv Jiřího Mahra)

Vánoce na zámku

Šárka Krákorová Pajůrková

Tradičně v podvečer první adventní neděle, dne 1. prosince 2024, bude Muzeu Komenského v Přerově slavnostně otevřena výstava „Vánoce na zámku“, tentokrát věnovaná dopravnímu prostředku určenému k převozu malých dětí, které ještě neumějí chodit - dětskému kočárku.

Návštěvníci mohou na výstavě zhlédnout od 3. prosince 2024 do 12. ledna 2025 vánočně nazdobené zámecké interiéry, kterým budou vévodit dětské kočárky ze sbírek Vlastivědného muzea v Olomouci. První dětské kočárky se na našem území začaly objevovat až v 19. století, neboť ve společnosti panovalo přesvědčení, že dokud dítě neumí chodit, mělo by zůstat doma. Teprve na přelomu 19. a 20. století se mezi lidmi rozšířil názor, že čerstvý vzduch dítěti prospívá. Dětské kočárky se tak staly u žen oblíbeným vozidlem jejich ratolestí. V té době však byly nesmírně drahé, v chudších rodinách se začaly objevovat až po první světové válce. Dětské návštěvníky výstavy jistě zaujmou kočárky určené pro panenky, dospělí mohou vzpomínat na dětství a pokusit se najít „svůj kočárek“. Na vánoční výstavě ale nebude chybět ani tradiční tzv. Zbořilův betlém. Název získal po svém tvůrci, lidovém řezbáři Bedřichu Zbořilovi

z Černých Bud u Sázavy. Betlém byl vytvořen na objednávku přerovského muzea v letech 1997–2009 a tvoří jej 130 figur 30 cm vysokých, vyřezávaných z lipového dřeva. Při tvorbě přerovského betlému Bedřich Zbořil nezůstal pouze u tradičních figur ztvárnujících betlémský příběh, ale vyřezal postavy znázorňující řadu dnes již zapomenutých řemesel i výjevy ze všedního života venkovanů. Zbořilův betlém doplní na výstavě kolekce papírových betlémů českých a moravských měst ze sbírky přerovského sběratele betlémů pana Stanislava Dostála.

Výstava také návštěvníkům tradičně nabídne možnost pokochat se krásou a originalitou pravých českých skleněných vánočních ozdob z opavského výrobního družstva Slezská tvorba. Firmu postihla v polovině září letošního roku rozsáhlá povodeň. Celý její objekt byl zatopen více jak 2 m vody, která zničila celé přízemí budovy s výrobními prostory. Slezská tvorba však plánuje ještě v průběhu října a listopadu obnovit svou výrobu v náhradních prostorech. Zájemci z řad veřejnosti si tak budou moci v pokladně přerovského zámku zakoupit v průběhu pro-

since jejich nejnovější druhy baněk.

V rámci doprovodného programu muzeum nabídne školám edukační program,

při kterém si malí návštěvníci budou moci vyzkoušet svou kreativitu a zručnost při vlastnoručním zdobení skleněných baněk. Pro veřej-

nost je v prostorách přerovského zámku připraveno rovněž malování baněk, a to ve dnech 7. a 8. prosince 2024 od 9.00 do 16.30 hodin.

Tak jako slunečnice každý den...

Lubomír Vyňuchal

Zcela určitě si dokážete vybavit onen pamětnický film režiséra Martina Friče z roku 1941 s názvem Hotel Modrá hvězda, ve kterém poprvé zazněla, v podání swingové legendy Inky Zemánkové, píseň Slunečnice.

Tak přesně na tuhle písničku jsem si vzpomněl v souvislosti s novým přírůstkem do podsbírky „učební pomůcky“. Zpívá se zde totiž: „Bez ledovců jižní pól, Florencie bez nebe, bez Vesuvu Neapol, to bych já byl bez tebe...“

Víko hranolového dřevěného penálu z 30. let 20. století totiž zdobí obrázek právě s motivem Neapole a kouřícím Vesuvem na pozadí. Obrázky z penálů většinou zaznamenávají imaginární krajiny či stavby, ale výjimky samozřejmě najdete (např. poměrně časté jsou motivy pařížské Eiffelovy věže či londýnského mostu Tower Bridge).

Do nastávajících podzimmých dnů vám tedy posíláme trochu „slunné Itálie“, která byla zapsána do sbírky MKP pod evidenčním číslem UP 8454.

Vše nejlepší přejí Vaši kominíci... ...a samozřejmě i muzejníci

V 1. polovině 20. století patřilo k oblíbeným tradicím kominíků, ale také třeba i listonošů, předávání novoročního přání svým zákazníkům, které mělo podobu tištěného obrázkového kalendářového listu či sešitku.

Lubomír Vyňuchal

Přání obsahovala většinou i krátkou básničku (např. Štěstí zdraví, spokojenost/ v Novém roce všeho hojnost/ to Vám stručně tímto říká/ věřelé přání kominíka). Zcela dole pak nechyběla větička „V úctě oddaný kominík...“ s dodatečně pritištěným jménem a působištěm (např. František Jelínek, Pozořice). V případě kominíků zde zpravidla nechyběl obrázek kominického mistra a jeho učně při obchůzce ulicemi města. Na rameni žebřík a stočená vymetací štětka a někde na pozadí či na dalším samostatném obrázku jste mohli zaznamenat motiv jejich patrona nebo přímo sochu svatého Floriána. Dříve kominíci předávali lidem také knoflíky pro štěstí. I já jsem jako malý klouček jeden dostal, ale zřejmě to moc nezafungovalo, neboť dárce byl součástí masopustního průvodu maškar. K letošním novinkám se řadí také otevření jediného kominického muzea v naší repu-

blice (6. 1. 2024). Můžete jej navštívit v jihočeské obci Záříčí u Dírné na Soběslavsku. Muzeum vybudovali na místní návsi manželé Eva a Josef Bažantovi a vzniklo v prostorách bývalého hostince. Nedávno zrekonstruovaný objekt s č. p. 20 je přístupný během turistické sezóny a mimo ni pouze na telefonickou objednávku. Jeho návštěvu je možné spojit rovněž s prohlídkou nedalekého romantického zámečku Červená Lhota. Samozřejmě se zde můžete setkat

s celou řadou zpodobnění patrona kominíků. Hned to nejviditelnější spatříte ještě před vstupem do expozice, neboť na bílé fasádě muzea je mezi dvěma okny na omítce namalován velký obrázek představující zastavení kominíka před kamennou sochou svatého Floriána. Kominický mistr s žebříkem na rameni a nezbytnou štětkou zde stojí na polní cestě mezi lány zrajícího obilí. Na podobná muzea můžete narazit ještě v Německu, Rakousku či Švédsku. Zakladatelé

toho českého však našli inspiraci v Itálii, konkrétně v obci Santa Maria Maggiore, nacházející se v oblasti zvané Valle Vigezzo. Zdejší muzeum ve spolupráci s obcí dokonce pořádá od roku 1980 Světové setkání kominíků. Ostatně místní údolí bylo v kronikách z 16. století nazýváno „*Kaminfeger Tal*“, v překladu Údolí kominíků. Eva Bažantová, předsedkyně Spolku pro založení muzea kominického řemesla a jeho propagaci, je rovněž autorkou výpravné publikace z roku 2022 o dějinách kominíků v Čechách (nechybí ani v knihovně MKP). V loňském roce proběhlo nedaleko od sídla muzea u místní zvonice vysvěcení nově ulitého zvonu sv. Floriána.

Na závěr této kapitoly přidám i jednu akční zajímavost, určenou zejména pro mladší ročníky. Jedná se o cvičný cihlový komín, budovaný přímo v expozici muzea, v němž si mohou případní dobrovolníci vyzkoušet píďalkovité pohyby kominíka při stoupání vzhůru. Stačí se jen uvnitř zapřít zády, lokty a kolena a snažit se o pozvolný výstup. A můžete si u toho dokonce i zkusit zazpívat onu českou lidovou, či chcete-li sprostonárodní, písničku „*Já jsem malý kominíček*“.

*Jednoho dne za svítání, šupsajdá,
šel jsem za svým povoláním, šupsajdá,
/: jedna panna nespala, z okna na mě
volala,
z okna na mě volala: pojd' sem :/*

*Pojd' sem malý kominíčku, šupsajdá,
Pojd' do mého pokojíčku, šupsajdá,
/: tam já ti něco povím, vymeteš mi
můj komín,
vymeteš mi můj komín štětkou :/*

*A že tuze pěkná byla, šupsajdá,
celého mě omámila, šupsajdá,
/: já jí zahřál docela, bez kamen a bez
dřeva,
bez kamen a bez dřeva pusou :/*

*Ježíšmarja, to byl komín, šupsajdá,
takovej já nerozumím, šupsajdá,
/: zarostlej byl jako les, nadřel jsem se
jako pes,
nadřel jsem se jako pes na něm :/*

*Když mě večer propustila, šupsajdá,
na kamna už zapomněla, šupsajdá,
/: měla saze na čele, a já mával vesele,
a já mával vesele štětkou :/*

Ale rád bych zmínil ještě jednu, dnes už poněkud pozapomenutou, písničku z minulého století. Interpretem písně, vzešlé ze soutěže „*Písničky na zítřa*“, byl charismatický populární zpěvák Waldemar Matuška (1932–2009). Píseň „*Pražský kominík*“ z roku 1962, jejíž text napsal Václav Klégr a hudbu složil Jiří Bažant, nahrál téhož roku Karel Vlach se svým orchestrem a vyšla roku 1963 na desce Supraphonu: SP 013103. V první sloce tehdy oblíbeného foxtrotu svým mužným hlasem Matuška hrdě pěl:

*Já jsem pražský kominík
a tuze se tím chlubím,
že právě v Praze saze hubím,
jsem pražský kominík
a z lásky k Praze zpívám
a její saze jí snáze z tváře smývám.*

A když už jsme u těch zpěváků, víte, která hvězda českých muzikálů se původně vyučila kominíkem? Prozdíme, že se jedná o Bohuše Matuše, který je snad na všech fotografiích zpodobněn s černým šátkem na hlavě. Je pravdou, že se v tomto oboru příliš neohřál a díky svému hudebnímu talentu vyměnil poměrně záhy komíny a střechy za mikrofon a pódia, ovšem ta kominická šátková image mu zkrátka zůstala. Vzhledem k sňatku s o 30 let mlad-

ší partnerkou ještě nedávno plnil první stránky bulvárních plátků, nicméně jeho hlas je neodmyslitelně spojen především s muzikály jako např. *Kat Mydlář*, *Monte Cristo*, *Dracula*, *Ples upírů*, *Johanka z Arku*, *Noc na Karlštejně*, *Fantom opery* či můžeme připomenout i Renčův film *Rebelové* (2001), kde jeden z hlavních hrdinů (Simon v podání Jana Révaie) zpívá hlasem Bohuše Matuše. Na svém kontě má samozřejmě i vlastní autorská alba jako *Nestihl jsem říct*, *Brány kouzel* nebo *Smiření*.

Snad bych ještě mohl připomenout folkového barda Pavla Dobeše, který sice proslul především svými úsměvnými songy z ostravského regionu, ale v jeho repertoáru najdete také píseň s názvem *Kominík* (vyšla na desce *Zátíší s červy*, 1990).

*Vysoko nad střechami,
kde jen vítr fíčí,
než vyvine rychlost a letí do světa,
vysoko tam nad námi,
kde komínky se tyčí,
tam kominík Magnusek je
štětkou vymetá.*

*R: Oči modré, hluboké jak Jaðran,
vercajk, šaty, účes – černý havran,
a když jdou kolem holky z fabriky, aha,
a musejí si držet knoflíky..*

Ale je tady také česká lidová písnička, kterou všichni známe, tudíž si ji na závěr můžeme rovněž zazpívat. Ono by šlo samozřejmě zároveň také tančit, neboť samotný název označuje druh kolového tance, který má svůj původ na Ukrajině.

*Kalamajka mik, mik, mik,
oženil se kominík.
Vzal si ženu Elišku,
v roztrhaném kožíšku.*

*Kalamajka pěkná věc,
když je zima šup na pec.
Když je teplo šup dolů,
kalamajku tancuju.*

A pokud se snad chcete zahrát jiným způsobem, doporučím výstup na kopec „*Kalamajka*“ u Vlašimi (517 m n. m.), či ve stejném regionu vrchol s názvem Javornická hůra, na němž se od roku 2021 tyčí nová 26 metrová osmiboká rozhledna s názvem „*Kalamajka*“, která byla vystavěna podle projektu Petra Myslivce (TAPA projekt, s. r. o.). Nad vstupem v její spodní části z monolitického železobetonu najdete logo zadavatele stavby (Mikroregion Český smaragd) i logo zhotovitele (Stenco, s. r. o.). Další dvě třetiny věže představuje ocelová konstrukce, která je opláštěná deskami z modřinových prken a na samotnou vyhlídkovou plošinu vystoupáte po vřetenovém ocelovém schodišti. Kdo zazpívá „*Kalamajku*“, má vstup zdarma. A to se vyplatí!

Naše muzeum spravuje mj. také podsbírkou s názvem „*Kalendáře, ročenky a schematicismy*“. Zprvu obsahovala výhradně knižní tituly, zejména takové, které se týkaly školství, ovšem postupem času zde byly zařazeny i kalendáře náboženské či lidové, ovšem také např. politických stran, regionálních organizací či zájmových sdružení. Nutno však podotknout, že se nejedná o ka-

lendaře kartičkové, stolní či nástěnné, i když díky v úvodu zmíněné výjimce se jich také několik najde. Jejich kompletní abecední soupis, řazený podle ročníků, je umístěn na internetových stránkách muzea v sekci sbírky. V současnosti podsbírku doplňujeme zejména o tituly s profánním zaměřením, neboť např. četnických, drogistických, filatelistických, hasičských, chovatelských, modelářských, mysliveckých, reklamních, vojenských, včelařských, zemědělských, železničářských a rovněž již zmíněných kominických a poštáckých kalendářů, máme zatím opravdu poskrovnu.

Pokud se náhodou ve vašich

domácnostech, sklepech či na půdách nachází nějaké staré ročníky a vám je dosud bylo líto nasměrovat do sběrových kontejnerů, vězte, že každý takový zachráněný kousek udělá kurátorovi

podsbírky velkou radost. Stačí kontaktovat autora článku či v případě daru doručit zásilku na pokladnu muzea v přízemí zámku. Moc děkujeme!

KALENDÁRIUM MUZEJA

---

10. 10. Zahradní umění na přelomu století. Přednáška historičky Lenky Křesadlové k oslavám 120. výročí parku Michalov. Od 17.00, budova ORNIS. Vstupné 40 Kč.

10. 10. Továrna na výrobu zápalek v Lipníku nad Bečvou do roku 1945. Přednáška historika Mgr. Lubora Maloně o vývoji továrny na výrobu zápalek SOLO Lipník od roku 1909 do roku 1945. Od 17.00 ve společenském sále Varna - budova A v areálu Osmek (Za Mlýnem 56, Přerov). Vstupné 50 Kč.

14. 10. 100 let Jana Chmelaře a Jiřího Šlitra. Klavírní koncert Igora Tausingera u příležitosti výročí stých narozenin přerovského malíře Jana Chmelaře. Slavnostní sál města Přerova, začátek v 18.00. Vstupné dobrovolné.

16. 10. Tvořivé středky v muzeu – ořechové nadělení. Výtvarná dílna pro rodiny s dětmi – podzemní dekorace z ořechových skořápek. Vševedárna přerovského zámku (Horní náměstí 1, Přerov), od 15.00 do 17.00 (poslední vstup je možný v 16:30), vstupné 40 Kč.

18. 10. Den stromů. Oslava stromů procházkou mezi nimi s trochou ponaučení. Akce pro ZŠ, MŠ i veřejnost. Několik zastavení s úkoly, hrami a kvízy, prohlídka zajímavých druhů stromů v parku Michalov. Od 9.00 do 13 hodin. Přihlášky na ornis@prerovmuzeum.cz nebo 581 219 910.

18. 10. Den stromů – prohlídka parku Michalov. Prohlídka parku s průvodcem. Sraz v 16 hodin u restaurace Michalov. Zdarma.

22. 10. Mladý zahrádkář 2025. Okresní kolo vědomostní soutěže pro přihlášené děti základních škol. Od 9.00 v budově ORNIS.

24. 10. Továrna na výrobu zápalek v Lipníku nad Bečvou od roku 1945. Přednáška historika Mgr. Lubora Maloně o vývoji továrny na výrobu zápalek SOLO Lipník po druhé světové válce. Od 17.00 ve společenském sále Varna – budova A v areálu Osmek (Za Mlýnem 56, Přerov). Vstupné 50 Kč.

1. 11. Dechové trio Jiřího Šlégl. Tradiční podzemní koncert vážné hudby v podání dechového tria Jiřího Šlégl. Od 19.00 ve Slavnostní zámecké síni města Přerova (Horní náměstí 1, Přerov), vstupné dobrovolné.

8. 11. Propěvueme vesele. Písňe z bratrských kancionálů. Vystoupení komorního sboru Ensemble Versus z Brna pod vedením Vladimíra Maňase. Od 19.00, Slavnostní síň města Přerova (Horní náměstí 1, Přerov), vstupné dobrovolné.

12.–13. 11. Swap zimního oblečení. Výměnný bazárek. Přineste na akci nepoužívané, zachovalé oblečení a odneste si jiné! Oblečení bude možné donést předem do budovy ORNIS od 5. do 8. 11. 2024. Od 9.00 do 17.00 v budově ORNIS. Vstupné 40 Kč.

14. 11. Norsko a Špicberky: Kde Slunce nezapadá. Přednáška cestovatele Jana Husáka. Od 17.00 v budově ORNIS. Vstupné 40 Kč.

20. 11. Tvořivé středky v muzeu – lidové obrázky. Výtvarná dílna pro rodiny s dětmi – malování lidových motivů jednoduchou technikou inspirovanou podmalbami na skle. Vševedárna přerovského zámku (Horní náměstí 1, Přerov), od 15.00 do 17.00 (poslední vstup je možný v 16:30), vstupné 40 Kč.

26. 11. Co je za sklem? Lidové podmalby na skle ze sbírky MKP. Komentovaná prohlídka výstavy s kurátorem Mgr. Kamilem Lukešem, DiS. Od 17.00, v ceně vstupného do výstavy. Sraz v 16.55 na pokladně přerovského zámku (Horní náměstí 1).

1. 12. Vernisáž – Vánoce na zámku. Slavnostní zahájení tradiční vánoční výstavy. Vyřezávané betlém Bedřicha Zbořila letos doplní sbírka historických kočárků a dětských hraček. Od 17.30, 2. patro přerovského zámku (Horní náměstí 1). Vstup zdarma.

3. 12. Ptačí krmítko. Výroba dřevěného krmítka. Přihlášky do 29. 11. na ornis@prerovmuzeum.cz nebo telefonicky: 581 219 910. Od 16.30 v budově ORNIS. Vstupné 200 Kč za krmítko, pouze 1 kus pro přihlášenou rodinu nebo jednotlivce.

5. 12. Vánoční setkání ornitologů. Od 17.00 v budově ORNIS, vstup zdarma.

7.–8. 12. Malování baněk pro veřejnost. Výtvarný workshop pro celou rodinu – malování skleněných baněk od výrobního družstva Slezská tvorba. Sobota i neděle od 9.00 do 16.30, Horní náměstí 1, Přerov. Vstupné 75 Kč (v ceně je 1 ks baňky a vstup na výstavu). Do vyprodání zásob, kapacita dílny je omezena! Doporučujeme rezervaci na tel.: 581 250 531.

21. 12. Svátek světla. Oslava světla při zimním slunovratu. Přineste si lodičky ze skořápek ořechů a pusťte je po řece. Od 17.00, molo u loděnice.

22. 12. Vánoční strom pro ptactvo. Výroba krmení a zdobení ptačího stromu. Přineste ptákům něco do krmítka. od 17.00 Folkové zpívání s Petrem Vyňuchalem. Od 14.00 v budově ORNIS. Vstupné 40 Kč.

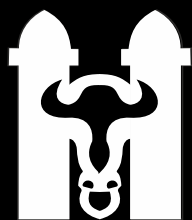

KULTURA

PŘEROVA

říjen–prosinec 2024

Kameny zmizelých v Přerově

Osudy, které nesmí upadnout v zapomnění

Přerov se 18. září 2024 přidal k městům, ve kterých najdete takzvané kameny zmizelých. Prvních pět upomíná na židovskou rodinu Arelyových, dalších osmnáct bude umístěno v říjnu a v příštím roce. Pro položení kamenů zmizelých se rozhodli Přerované hlasováním v loňském ročníku participativního rozpočtu města. Do něj jsme projekt přihlásili společně s Maruškou Sehnálkovou a rádi bychom vám o něm řekli více.

V přerovském veřejném prostoru jsme postrádali hmatatelnou upomínku na osud místní židovské komunity. Ta byla 500 let součástí našeho města, než ji během druhé světové války téměř celou vyvraždili nacisté v koncentračních táborech. Ze zhruba 200 lidí židovské víry se po válce do Přerova vrátil jen naprostý zlomek a Židovská obec zde zanikla.

Z chodníků jvných českých měst, ale třeba i z Berlína či Vídně, jsme znali takzvané *Stolpersteine* či *Kameny zmizelých*, které se kladou na památku židovských obětí holokaustu. Jedná se o dlažební kostky s mosazným povrchem, do nějž je vyryto jméno a základní data přibližující osud oběti. Kostky se pokládají poblíž adres, na nichž dotyční lidé žili. Jedná se o dodatečný akt úcty a symbolický návrat domů. Pro současníky je kámen připomenutím smutných osudů spoluobčanů a zároveň mementem.

Po přihlášení nápadu do participativního rozpočtu následoval další krok – pátrání po konkrétních osudech přerovských židů. Ty se nám v Přerově zdály být velmi zastřené. Věděli jsme něco o Gideonu Kleinovi, znali jsme některá jména z přerovského židovského hřbitova, ale celkově jsme toho věděli pramálo. Pozorný kamarád nás však během pátrání nasměroval

na babičku svého spolužáka – Oldřišku Kloubcovou, narozenou v roce 1924. Ta, ač v té době devětašedesátiletá, se ukázala být pozoruhodně bystrou pamětnicí přerovských prvorepublikových a protektorátních realit. Ve 30. a 40. letech 20. století bydlela s rodiči na Žerotínově náměstí v domě židovky Julie Grünové. I proto si pamatovala jména řady židovských rodin. K některým z nich uměla přidat i drobnou

vzpomínku. Jména a adresy uváděné paní Oldřiškou odpovídaly seznamu transportovaných osob, který nám v mezidobí poskytla Židovská náboženská obec v Olomouci. Rozhodli jsme se proto další pátrání opřít o toto velmi vzácné svědectví. Natočili jsme krátké video, v němž jsme některé ze vzpomínek Oldřišky Kloubcové představili a požádali jsme veřejnost o pomoc.

Oldřiška Kloubcová nad knihou *Procházka zapomenutým Přerovem* - září 2023

Ještě tentýž měsíc, v říjnu 2023, přišel pro nás zcela mimořádný okamžik. Kontaktovala nás paní Hana Nosková z Jindřichova Hradce. Ta nám sdělila, že je pravnučkou Oskara Arelyho, matrikáře a tajemníka přerov-

ské Židovské obce, jenž za blíže neznámých okolností zahynul v červnu 1941 v Osvětimi. Oskar Arely žil na Žerotínově náměstí 24 a měl jediného potomka, dceru Pavlu (1914–2003). Ta se již před válkou provdala za La-

dislava Stehnu do Jindřichova Hradce. Smíšené manželství jí zachránilo život, a tak mohla vychovat dvě dcery, Evu a Ivu. Právě Iva Matoušková je maminkou Hany Noskové. Obě dámy se s námi podělily o řadu dokumentů a také o fotografie Oskara a jeho rodiny. Fotky kohokoli z přerovské židovské komunity jsou přitom velmi vzácné. Informace se staly důležitým podkladem pro další bádání a konzultace. Zejména díky Janě Šplíchalové z Židovského muzea v Praze jsme se posunuli o notný kus dopředu a příběh celé přerovské židovské komunity se nám začal vyjevovat o dost zřetelněji. Obzvláště o osudu samotného Oskara Arelyho jsme se toho znenadání dozvěděli tolik, že jsme měli jasno – měl by to být on, komu bude položen první přerovský kámen zmizelých.

V mezidobí proběhlo hlasování veřejnosti o jednotlivých návrzích do participativního rozpočtu. K naší velké radosti Přerované kameny zmizelých vybrali jako jeden ze čtyř projektů, který má být realizován.

Do finálního seznamu kamenů jsme zanesli 13 židovských jmen. Kromě Oskara Arelyho v něm figuroval i jeho strýc Gabriel s manželkou a dcerami. K nim jsme po konzultaci s Petrem Sehnálkem z Muzea Komenského v Přerově vybrali ještě rodiny Wolfovy, Kleinovy, Haasovy a Emila Tauského. Od Petra Sehnálka jsme se zároveň dozvěděli, že již dříve v Přerově existovala snaha o umístění kamenů zmizelých pro přerovské odbojáře a oběti Přerovského povstání. Rozhodli jsme proto, že zbylých deset kamenů této první série bude věnováno právě jim. Jména vybral Petr Se-

Kameny zmizelých pro rodinu Gabriela Arelyho. Foto Martin Cín

hnálek ze seznamu, který připravil pro původní nerealizovaný záměr. Jedná se o Ladislava Prchala, Jana Švehláka, Antonína Michálka, Rudolfa Rajnochu, Viktora Růžičku, Františka Vitáska, Jana Sedláka, Jana Machovce, Jaroslava Koplíka a Emila Kovaříka.

Ve spolupráci s městem jsme položení první série kamenů rozplánovali do tří etap:

18. září 2024 – kámen pro Oskara Arelyho na Žerotínově náměstí 24 a kameny pro Gabriela, Hanu, Gretu a Hildu Arelyovy na Wilsonově 12.

28. října 2024 – kameny pro Pavla, Zdeňka, Jiřího Wolfa, Floru Wolfovou Haasovou a Ericha Haase na adrese Wilsonova 17, dále pro Ottu a Alici Kleinovy na Žerotínově náměstí 4 a pro Viléma Tauského na Komenského 4. V tento den bude položen též první kámen pro oběť z řad odbojářů – pro Antonína Michálka na adrese Žerotínovo náměstí 5.

V roce 2025 budou uloženy zbylé kameny pro odbojáře a oběti Přerovského povstání.

V době, kdy vzniká tento text, již za sebou máme první etapu. Ve středu 18. září 2024 jsme ve spolupráci s městem položili

první kameny na Žerotínově náměstí 24 a na Wilsonově 12. Zvláštností obou adres je fakt, že původní domy na nich již nestojí. Kameny pro Oskara a Gabriela s rodinou byly proto uloženy přibližně na to místo, kde se dříve nacházely vchody do někdejších domů. V daném kontextu jsou tedy kameny zároveň připomínkou velké stavební proměny, kterou Přerov (zejména ve druhé polovině 20. století) prošel. Pietní akce se zúčastnila široká veřejnost, vedení města a také potomci Oskara Arelyho. Z Jindřichova Hradce přijela vnučka Iva Matoušková, pravnučka Hana Nosková a její děti, Julie a Kubá. Na obou místech jsme vzpomněli na rodinu Arelyových a také na přerovskou židovskou komunitu. Setkání jsme zakončili drobnou přednáškou v bývalé synagoze, kterou nám pro tento účel laskavě zapůjčil Libor Raclavský, duchovní správce Pravoslavné církevní obce v Přerově. Ve spolupráci s městem, rodinou a vinárnou U Červené kočky jsme v zahradě za chrámem připravili také ochutnávku košer vína a několika židovských pokrmů.

Dokončení na následující straně.

V pátrání po osudech přerovské židovské komunity nadále pokračujeme, za tímto účelem jsme založili i spolek *Židovský Přerov*. Pod jeho hlavičkou bychom se rádi věnovali aktivitám, jež pomohou se zachovávat historické paměti našeho města. Jako hobby badatelé zároveň doufáme, že prostřednictvím spolku budeme moci navázat spojení s profesionálními institucemi a využít při cestě za poznáním vzájemných synergií. Velmi by-

chom si přáli, abychom pomohli najít způsob, jak uložit kámen zmizelých každé přerovské oběti šoa. Bohužel, již u toho s námi nebude paní Oldřiška Kloubcová. Zemřela nedlouho po našem druhém setkání. Spolu s ní odešly také jedny z posledních přímých vzpomínek na přerovskou židovskou komunitu. Otázky nachystané na naši třetí schůzku tak již zřejmě zůstanou bez odpovědi.

Václav Havlík
a Maruška Sehnálová

Václav Havlík, Hana Nosková a Maruška Sehnálová u kamene zmizelých pro Oskara Arelyho - 18. září 2024, foto Petra Polaková Uvitrová

Za ptáky kolem světa s Tomášem Grimem

Fotograf, publicista, cestovatel a ornitolog Tomáš Grim přijede před Vánoci do přerovské knihovny představit svou nejnovější knihu jedinečných fotografií ptáků z celého světa, které zachytil v průběhu sedmi let cestování po všech sedmi kontinentech. Spolu s autorem účastníci besedy nahlédnou do fascinujícího a rozmanitého světa opeřenců, kteří jsou v publikaci „*Ptačí svět očima fotografa*“ nakladatelství Jazda zachyceni tradičními i netradičními způsoby. Ptačí svět okouzlí nejen pestrostí druhů, barev a životních stylů, ale i originálním a inspirativním doprovodným textem. Opomenuto nebude ani zákulisí vzniku vybraných snímků - někdy relaxačního, jindy dramatického, občas až bizarního. Setkání s autorem se uskuteční v úterý 10. 12. 2024 od 17.00 v učebně hlavní budovy knihovny (nutná rezervace místa).

KNIHOVNA JE ZDE PRO VÁS

7. 10. Sociální síť. Přednáška pro seniory pořádaná ve spolupráci se SeniorOn, učebna MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 10.00 (nutná rezervace).

8. 10. Lichtenštejnsko neznámé i obdivované. Přednáška Daniela Hermana, učebna MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 17.00 (nutná rezervace).

12. 10. Den otevřených dveří. Komentované prohlídky hlavní budovy knihovny s Janem Horákým, Žerotínovo nám. 36, v 8.00, 10.00 a 13.00 (nutná rezervace).

15. 10. Stromy a keře a jejich léčebný potenciál. Přednáška/workshop s Veronikou Mergentalovou, učebna MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 17.00 (nutná rezervace)

17. 10.–18. 10. Prodej vyřazených knih a časopisů, suterén MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 8.00 do 17.00.

23. 10. Základní resuscitace novorozenců, batolat a větších dětí. Přednáška Pavlína Pospíšilové v rámci projektu Bookstart – S knížkou do života, půjčovna pro děti, Palackého 1, od 9.00 (nutná rezervace).

30. 10. Pacifická hřebenovka. Cestovatelská beseda se Štěpánem Nevyjelem, Ministerstvo zemědělství ČR v Přerově, Wurmovova 2, od 17.00.

13. 11. Pohádka „O Budulínkovi“ Loutkové divadlo s M. Borošovou pro rodiče s dětmi od 2 do 4 let v rámci projektu Bookstart – S knížkou do života, půjčovna pro děti, Palackého 1, od 9.00 (nutná rezervace).

14. 11. Nakupování na internetu. Přednáška pro seniory pořádaná ve spolupráci se SeniorOn, učebna MěK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 10.00 (nutná rezervace).

KNIHOVNA JE ZDE PRO VÁS

21. 11. Slackline: Svět z ptáčích perspektiv. Přednáška Denisy Krásné, učebna MĚK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 17.00 (nutná rezervace).

27. 11. Malajsie. Cestovatelská beseda s Alenu a Jirkou Márovými, Ministerstvo zemědělství ČR v Přerově, Wurmova 2, od 17.00.

10. 12. Ptáčí svět očima fotografa. Přednáška Tomáše Grima, učebna MĚK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 17.00 (nutná rezervace).

11. 12. Pohádka „Krtek a Vánoce“ s interaktivním čtením a zábavnými aktivitami. Program pro rodiče s dětmi od 2 do 4 let v rámci Bookstart – S knížkou do života, půjčovna pro děti, Palackého 1, od 9.00 (nutná rezervace).

12. 12. Reklamy na internetu. Přednáška pro seniory pořádaná ve spolupráci se SeniorOn, učebna MĚK v Přerově, Žerotínovo nám. 36, od 10.00 (nutná rezervace).

PŘEROVŠTÍ ŠEDIVÁCI SLAVÍ 35 LET

Přerovskou country a trampskou kapelu čeká v sobotu 2. listopadu od 19 hodin v klubu Teplu vzpomínkový koncert, jenž připomene všechny muzikanty, kteří měli s touto značkou něco společného. Skrývají se za ní stovky koncertů, táborových ohňů, countrybálů, sejsňů i hospodských hraní. Přidáváme také snímek současné sestavy kapely, kterou tvoří: zleva Petr „Peťulka“ Vyuňchal (kontrabas, zpěv), Lubomír „Šob“ Blechta (otec zakladatel, kapelník, dvorní skladatel a textař, šestistrunná kytara, zpěv), Josef „Chozé“ Nosal (pětistrunná banjo, foukací harmonika, zpěv) a Jan „Hawkeye“ Drabina (kytara, zpěv). Ti všichni se na Vás již předem těší.

Šediváci vydali celkem 3 CD. První vyšlo již v roce 1994, dostalo název Vandrkára a jeho kmotrem byl Wabi Daněk. Druhé s názvem Margareta (1996) křtil Ivan Mládek a kmotrem posledního nosiče z roku 2014, pojmenovaného „Těžkej šlapák“, byl Jaroslav Wykrent.

A pokud vám uvedený termín nebude vyhovovat, můžete dorazit 12. října na výlov Hradeckého rybníka v Tovačově, který kapela svou muzikou oživuje již hezkou řádku let. Další vystoupení proběhne 3. prosince od 19 hodin na přerovském náměstí TGM v rámci adventních koncertů. Poslední pozvánka zamíří do Městského domu, kde se v termínu 28. prosince odehraje také již tradiční společné vystoupení s kapelou Re-Vox na akci Silvestr nanečisto. Na všechny koncerty srdečně zvou přerovští Šediváci.

Podzim v knihovně s projektem Bookstart

I na podzim pokračuje Městská knihovna v Přerově v mezinárodním projektu Bookstart, v českém prostředí známém pod názvem *S knížkou do života*. V rámci tohoto projektu zrealizuje knihovna pro rodiče s dětmi několik zajímavých akcí, a to v prostorách půjčovny pro děti na Palackého ulici 1. Ve středu 23. 10. od 9.00 mohou rodiče s nejmenšími dětmi do 3 let věku navštívit přednášku s názornými ukázkami vedenou zdravotnickou záchranářkou Pavlínou Pospíšilovou. Přednáška se bude zabývat tím, jak rozpoznat, kdy je u dítěte nutné zahájit resuscitaci, jak ji správně vést do příjezdu Zdravotnické záchraně služby a kdy ji případně ukončit. Na loutkové divadlo v podobě představení *O Budulínkovi* se mohou děti spolu s rodiči těšit ve středu 13. 11. od 9.00, kdy do knihovny přijede se svým *Divadlem dětského diváka* Michaela Borošová. Během představení si malí diváci budou moci spolu s loutkami hned několik rolí zahrát. Interaktivní čtení příběhu oblíbeného hrdiny „*Krtek a Vánoce*“ se spoustou doprovodných pohybových či kreativních aktivit vhodných pro děti od 2 do 4 let pak přijde na řadu ve středu 11. 12. v 9.00. Na všechny akce je nutná rezervace místa předem.

Prázdniny skončily, kino volá!

Přerovské kino Hvězda má za sebou, co se návštěvnosti týče, nejúspěšnější prázdniny v historii. V průběhu dvou letních měsíců přivítalo rovných 9000 diváků. Nejvíce jich došlo v červenci – 5000, kdy jasně vedla trojice filmů *V hlavě 2* (1100 lidí), *Zápisník alkoholičky* (1800 lidí) a *Já, padouch 4* (920 lidí). „Filmu *V hlavě 2* jsme odehráli v červenci pět představení a pak v srpnu dalších sedm. Průměrný počet diváků na jedno představení tohoto animáku byl 168 na projekci. V červenci dokonce 220,“ uvedla vedoucí kina Hvězda Svatava Měrková. Nejúspěšnějšími srpnovými filmy pak byly opět *V hlavě 2* (920 lidí), *Zápisník alkoholičky* (900 lidí), *Vlny* (520 lidí). Dařilo se také snímku *Deadpool a Wolverine*, na něhož do přerovské Hvězdy zavítalo v červenci i srpnu 700 návštěvníků.

„Jsme za to moc rádi, protože se nám pořád nedařilo po covidu navázat na nejúspěšnější rok 2019, od doby kdy, je kino pod námi – pod Kulturními a informačními službami města Přerova, tak v letošním roce se konečně situace obrací k lepším a snad to tak i zůstane,“ přeje si vedoucí.

Dalším divácky oblíbeným filmem je v srpnu *Vetřelec: Romulus*, na něhož do Přerova dorazilo na 500 diváků. „Jsem ráda, že u veřejnosti vítězí kvalita nad kvantitou a že se do popředí v návštěvnosti dostávají zase kvalitní filmy. Snímky *Zápisník alkoholičky* a *Vlny* mají bezpo-

chyby našlápnuto na několik sošek Českých lvů a určitě stojí za zhlédnutí, stejně jako nový *Vetřelec* či pokračování animovaného hitu *V hlavě 2*,“ zve k návštěvě kina Měrková.

Trend kvalitních filmů na velkém plátně bude pokračovat i v dalších měsících, kdy se kino Hvězda zapojí do další sezóny festivalu **Tady Vary**. Zvýšený zájem veřejnosti pak vedoucí

kina očekává také u dalších dvou českých snímků **Amerikánka** (premiéra 26. 9.), **Výjimečný stav** (premiéra 17. 10.) a **Poklad** (premiéra 24. 10.).

Pro další podrobnosti o aktuálním programu sledujte web kina www.kinohvezdaprerov.cz. Kino programuje ve 14denním režimu.

BIOSENIOR

10.10.2024

MIKI

105 min., titulky, krimi, thriller

17.10.2024

Zápisník alkoholičky

90 min., ČR, drama

24.10.2024

Světýlka

74 min., ČR, drama

31.10.2024

Vlny

131 min., ČR, drama, thriller

Spolek Hrubá Kotelna otevřel novou Varnu. Naplní ji kulturou a uměním.

Dagmar Vobecká

V září se po dvouměsíční rekonstrukci přízemí nejstarší budovy bývalé továrny na cukrovinky T. Hrubá veřejnosti otevřel přednáškový sál nebo chcete-li výstavní galerie Varna.

Prostory si pro své potřeby upravil kulturně a umělecky založený Spolek Hrubá Kotelna. Podle starých výkresů stával v těchto místech od roku 1917 mohutný kotel, který zahříval tři měděné nádrže ve vedlejší místnosti, v nichž se vařila marmeláda a povidla. Později byla kotelna přeměněna na sklad, vedle ní stojící dvacetimetrový komín byl zbourán jako nepotřebný a vzniklá proluka na jeho místě byla vyplněna přístavbou. Dnešní nová Varna se tedy skutečně nachází tam, kde se dříve vařilo sladké ovoce.

Podzimní programová náplň Spolku Hrubá Kotelna se drží tématu průmyslu. První přednášku o jeho počátcích na Přerovsku měl 12. září historik Muzea Komenského v Přerově Mgr. Petr Sehnálek.

V říjnu na něj naváže dvěma spolu souvisejícími přednáškami *Továrna na výrobu zápalek v Lipníku nad Bečvou do roku 1945 a po roce 1945* Mgr. Lubor Maloň. Mezi lipnickou sírkárnou a přerovským zpracovatelem ovoce existovaly ve 30. letech určité vztahy a vazby, o nichž jistě také bude na přednášce řeč.

Na přelomu září a října se do továrny na Osmeku nastěhovaly tři mimořádné akce. Spolek Hrubá Kotelna hostil od 27. do 29. září festival *Den architektury*, 27. a 28. září uspořádal

v rámci festivalu *Film a architektura* promítání dvou celovečerních filmových dokumentů *Architektura ČSSR 58–89*, unikátního dokumentu v režii Jana Zajíčka o československé předrevoluční architektonické scéně, a *Ženy kolem Miese*, věnovaného osudům a dílu Miese van der Rohe, autorovi např. brněnské vily Tugendhat, která je pod ochranou UNESCO, a od 26. září do 15. října vystavil v galerii Varna projekty nominované na Českou cenu za architekturu 2024. Mezinárodní festival Den architektury do Přerova zavítal již několikrát, jeho 14. ročník však poprvé vstoupil do industriálních budov bývalé továrny T. Hrubá z let 1917 až 1947.

Podzimní dlouhé večery lákají mnohé z nás sáhnout po knize. Galerie Varna se stane domovem literatury od 15. října, kdy v ní bude zahájena výstava výtvarných prací dětí a mládeže, žáků 2. až 8. třídy ZŠ Trávník s názvem *Aby děti četly*.

Dílka vznikla v rámci společného projektu Městské knihovny v Přerově, ZŠ Trávník a Spolku Hrubá Kotelna *Podpora čtenářské gramotnosti žáků – Zpracuj knihu, která tě zaujala, inspirovala*. Na vernisáž i výstavu jsou zváni nejen rodinní příslušníci malých výtvarníků, ale také děti základních a mateřských škol. Společným cílem pořadatelů je vrátit děti k četbě knih.

V listopadu se do Varny mohou vypravit nejen čtenáři, ale také učitelé a studenti literatury a zájemci o literární historii. Pozvání do Přerova totiž přijal odborník na slovo vzatý – literární historik, pedagog, spisovatel a žurnalista PhDr. Michal Příběh, Ph.D., z Ústavu pro českou literaturu AV ČR. Ve své profesi se věnuje samizdatové a exilové literatuře, vedl autorské kolektivy slovníků *Česká literární nakladatelství 1949–1989* a *Český literární samizdat 1949–1989*, řídí internetový *Slovník české literatury po roce 1945* online. Napsal román *Všechno je jenom dvakrát* (2016), nominovaný na cenu Magnesia Litera. Je autorem dvoudílné *Bibliografie Josefa Škvoreckého* (2004, 2005), spolueditorem *Spisů Josefa Škvoreckého* (2018) a k vydání připravil Škvoreckého korespondenci s Lubomírem Dorůžkou, Janem Zábranou a Václavem Havlem. Pro pře-

rovské publikum si Michal Příběh připravil přednášku na téma jemu velmi milé a také aktuální – o životě a díle Josefa Škvoreckého, od jehož narození uplynulo 27. září právě sto let. Ve čtvrtek 7. listopadu od 17 hodin budeme tedy vzpomínat na jednoho z nejvýznamnějších českých prozaiků druhé poloviny dvacátého století, autora románů např. *Zbabělci*, *Tankový prapor* nebo *Inženýr lidských duší*, jenž po vpádu sovětských vojsk v srpnu 1968 odešel do kanadského exilu, kde spolu se svou ženou Zdenou Salivarovou založil nakladatelství *Sixty-Eight Publishers*, v němž více než dvacet let vydávali svobodnou českou literaturu.

Během podzimu představí Spolek Hrubá Kotelna v prostorách továrny na Osmeku díla dvou přerovských výtvarných umělců. V budově H nad schodištěm budou od konce září instalovány

obrazy a sochy Miroslava Straky, v galerii Varna bude mít od 14. listopadu do 11. prosince retrospektivní výstavu k životnímu jubileu nazvanou *Moje hory* malíř a kreslíř Vladimír Holan. Spolek Hrubá Kotelna zve k návštěvě všechny, kteří budou chtít ochutnat z jeho podzimního programové nabídky!

<https://www.hrubakotelna.cz/kalendar-akci#kalendarakci>

AKCE DUHA KLUB DLAŽKA PŘEROV

(Podzimní hudební akce v klubu TEPLŮ na Horním náměstí 2, Přerov)

23. 10. (středa) - **KAREL PLÍHAL**, 19.30 (300/400 Kč) /předprodej/na místě/, kytarista, zpěvák, textař, skladatel a samozřejmě také přerovský rodák

2. 11. (sobota) - **ŠEDIVÁCI** - 35 LET NA SCÉNĚ, 19.00 (cca 250 Kč) / legendární přerovská country a trampská kapela, stolová úprava, bohaté občerstvení, malý parket k tanci/

13. 11 (středa) - **RADŮZA**, 19.30 (400/500 Kč), zpěvačka, šansoniérka, skladatelka, multi-instrumentalistka, textařka i spisovatelka

22. 11. (pátek) - **NEZMAŘI**, 19.30 (300/400 Kč), česká folková legenda

29. 11. (pátek) - **NOVEMBER 2ND** (300/400Kč), alternativní rock z Hranic, kapela, která vydala album roku 2023 (cena Anděl)

A výběr dalších: 5. 11. – Hot Brew!, 6. 11. – Blues Boy Kings (UK), 7. 11. – Precedens, 15. 11. – Mike Ross Band (UK), 23. 11. Johnny Čurbes a hosté, 28. 11. Emotikony, 30. 11. Bez ladu a skladu, 14. 12. – Country Vánoce

Co se chystá na ledě Zubrů?

V úterý 10. 9. proběhla předsezónní tisková konference k nadcházející sezóně

Úvodní slovo si vzal primátor města Přerova pan Ing. Petr Vrána, ve kterém popřál hokejistům mnoho zdaru. Poté už přišli postupně ke slovu jednatel klubu Ing. Tomáš Pluháček, sportovní manažer a vedoucí A-týmu Pavel Hanák, trenér Michal Mikeska a kapitán týmu Jiří Krisl.

Tomáš Pluháček uvedl zejména rozpočet klubu, který je pro letošek 30 miliónů, tedy podobný jako v minulém roce. Přidal poděkování současným partnerům a doufá, že se klubu podaří získat i nějaké nové. Dále uvedl cíl postoupit do play-off a pevně věří, že tato sezóna bude ta přelomová, kde se podaří konečně přejít přes brány čtvrtfinále. Nakonec zmínil i prosincové oživení týmu díky jmenování trenéra Mikesky, který měl hlavní slovo při obměně kádru.

Následně dostal slovo Pavel Hanák. Podle jeho slov kádr omladili a řízli do jádra týmu, které postupně stárlo. Některé změny byly nezbytné, na Přerov jich bylo oproti předešlým ročníkům hodně, avšak v rámci konkurence Maxa ligy Zubří nevybočují z průměru. Tým by se rád prezentoval rychlejším a modernějším hokejem, proto ze sestavy vypadly některé stálice, které byly nahrazeny mladšími hráči.

Dále komentoval přestup Michala Postavy do Komety. Samozřejmě z jedné stránky ho odchod mrzí, z té druhé ho těší, že se Michal posouvá ve své kariéře a přeje mu hodně štěstí. V tomto kontextu zmínil, že jedním z hlavních cílů klubu je právě posouvat hráče k vysněným kariérám, například zmínil i našeho odchovance Jakuba Navrátila, který aktuálně hraje za Moru Olomouc.

Nyní má vedení klubu a trenérský štáb plnou důvěru ve svou nynější mladou gólmanskou dvojici. Pavel Hanák mluvil i o jiných příchodech do klubu a zejména vyzdvihl Tomáše Jáchyma, u kterého doufá, že hru týmu pozvedne na vyšší úroveň a především zvýší produktivitu v přesilovkách. Také zmínil, že by byl rád za větší zařazení juniorů do A-týmu, ale samozřejmě vše po dohodě s týmem juniorky, aby nedocházelo ke kolizím s jejich současným vytížením.

Na tiskové konferenci padla i otázka na zavedení videa a Pavel Hanák se vyjádřil kladně a věří, že přispěje k menšímu počtu sporných rozhodnutí v zápasech.

Následně dostal slovo trenér Michal Mikeska. Mluvil o celkové špatné produktivitě a špatných přesilovkách v minulé sezóně. Z tohoto důvodu se při výběru posil zaměřili na útočníky, aby byli schopni střílet více branek. Na trénincích intenzivně pracují na přesilovkách, aby si jimi mohli konečně pomáhat. Pevně věří, že Vojtěch Mokry bude adekvátní náhradou za Michala Postavu a spolu s Josefem Němečkem vytvoří dobrý tandem, který dokáže trenér brankářů Jiří Sklenář dobře připravit. Trochu se obává, že bude chybět zkušenost směrem dozadu a zmínil, že roli lídra obrany na sebe bude muset vzít Robert Černý. Mají mu v tom pomáhat i kapitán Jiří Krisl a navrátilce Martin Weinhold.

Před otázkami novinářů se dostal na řadu i kapitán Zubrů Jiří Krisl. Prohlásil, že se na novou sezónu těší, v kabině panuje dobrá nálada a komentoval přípravu jako dlouhou a intenzivní. Pevně doufá, že se jim bude dařit jak herně, tak výsledkově a diváci se budou hokejem bavit. Dle jeho slov všichni nově příchozí zapadli dobře a v kabině panuje dobrá atmosféra. I on se vyjádřil pozitivně k zavedení videa ve hře. Uvedl, že pro hráče se nic nemění a bude záležet na rozhodčím a podle něj by mohlo dojít k úbytku sporných rozhodnutí v brankovišti. Říká, že se jedná o krok kupředu a byla to otázka financí.

Následovaly dotazy novinářů. Jako první padla otázka na vyjádření šéfa prostějovského hokeje Luňáka, který osočil Tomáše Jáchyma z toho, že rozvrátil kabinu a stal se tedy příčinou prostějovského nezdaru v minulém ročníku. K otázce se vyjádřil Pavel Hanák, který uvedl, že se to k nim dostalo, ale pro ně je zásadní, jak se Tomáš prezentuje v přerovské kabině a přímo na ledě. Zatím nevidí žádný problém a nechce se v tom více pitvat.

Druhá otázka byla směřována k příchodu Patrikse Zabusovse. Jednání s hráčem se táhla dlouho. Vsetín mu nabídl zejména více peněz, nicméně pro

hráče je důležité, jakou dostane roli v týmu a zde Přerov Vsetín trumfнул, jelikož s ním počítají jako tahounem střelců a primárně ho vzali do prvního útoku k Tomáši Jáchymovi a Davidu Březinovi. Nicméně se později ukázalo, že jsou si typologicky herně dost podobní právě s Jáchymem, takže je od sebe trhli a hledají chemii jinde, zatím to nevypadá špatně. Další roli sehrálo, zda mu bude vedení Zubrů bránit v posunu do extraligy – tuto možnost má přímo zakotvenou ve své smlouvě. Podle vyjádření Jiřího Krisla není domluva s Patriksem špatná, do kádru zapadl dobře a v případě potřeby umí Michal Mikeska rusky.

Dále se Michal Mikeska i Pavel Hanák vyjádřili k posílám. S kádrem jsou spokojeni, trenér Mikeska prohlásil, že dostal zhruba ty hráče, které chtěl a potřeboval pro svou vizi, akorát je na začátek sezóny trápí zranění, takže se dívají po možnostech střídavých startů, zejména věří ve spolupráci s Vítkovci a Kometou. Podle Pavla Hanáka mají vytipovaná dvě až tři jména pro výpomoc, především v případě velkého počtu zranění.

Michal Mikeska uvedl, že by rádi uvítali většího silnějšího defenzivního obránce, který by jim pomohl spíše vyztužit některou formaci, kde mají mladší kluky, kteří tropí chyby, které pomůže zahasit a být jim i mentorem.

Michaela Fajkl Kaprová

Obrazový doprovod k článku z úspěšného zápasu přerovských Zubrů s Porubou 1.10. 2024. Foto: Jan Gebauer

Famózní sezóna Lindy Noskové

Tato pravoruká tenistka se narodila 17.11. 2004 ve Vsetíně. Své první tenisové krůčky učinila v šesti letech ve Valašském Meziříčí. O čtyři roky později přešla do oddílu TK Na Dolině v Trojanovicích. Krátce po nástupu k Dolině se kontaktovala s Melanií Molitor, matkou Martiny Hingis, se kterou přímo ve Švýcarsku trénovala techniku úderů a v České republice se připravovala v Prostějově. Svůj talent potvrzovala na mládežnických turnajích, ať už se jednalo o individuální či týmové soutěže. Dokázala obhájit titul mistrně České republiky v mladších žákyních a v týmových soutěžích opakovaně uspěla v tradičním Winter cupu. Zde zvítězila nejprve ve 12 letech po boku Lindy Fruhvirtové a Agáty Černé, a poté o dva roky později s Lindou Fruhvirtovou a Barborou Palicovou. Druhý turnaj se dokonce odehrál na české půdě v Rakovníku.

Po mládežnických úspěších přestoupila v roce 2019 do TK Precheza Přerov. Za zlomový bod v Lindině kariéře by se dal považovat rok 2021. V tomto roce ovládla jak Pardubickou juniorku (= juniorské MČR v tenise), tak mistrovství České republiky v kategorii žen, čímž se stala teprve druhou ženou od roku 1978, které se obě tyto mistrovství povedlo vyhrát v jedné sezóně. Pro úplnost, tou první byla Iva Budařová. Aby toho nebylo málo, tak v roce 2021 taktéž vyhrála juniorské Roland Garros.

O rok později (2022) se turnaje na Roland Garros zúčastnila i mezi dospělými, kam se prakticky bez problému dostala přes kvalifikaci do hlavní soutěže, kde dokázala v tří setové bitvě potrápiti favorizovanou Emmu Raducanu, které nakonec podlehla. Za zmínku jistě stojí i další grand slam – US Open. Opět si zahrála i hlavní soutěž, kde tentokrát nestačila na svou krajanku Marii Bouzkovou. Za zmínku jistě stojí, že se zde postavila proti svému největšímu idolu, Sereně Williams, která ji dle jejích slov nejvíce formovala. Pro upřesnění je třeba doplnit, že se jednalo o čtyřhru, kde Linda hrála s Lucií Hradeckou a Serena se svou sestrou Venus.

Díky těmto výsledkům se jí poprvé v kariéře povedlo proniknout do první stovky ženského tenisového žebříčku.

Rok 2023 znamenal další vzestup, který byl však poznamenán i značnou únavou. Linda v něm však zvládla poprvé porazit hráčku první světové desítky (Kasátkina) a sezónu zakončit na 40. místě žebříčku. Další sezónu zahájila famózně – nejprve na turnaji v Brisbane prošla až do semifinále a na Australian open vypadla až ve čtvrtfinále. Vrchol tohoto roku přišel v srpnu. Nejprve na začátku srpna skončila na olympijských hrách v Paříži po boku Karolíny Muchové nečekaně na čtvrtém místě a o tři týdny později opanovala svůj první velký turnaj ve dvouhře. Turnaj se konal v mexickém Monterrey, kde dokázala porazit takové hráčky jako Elina Svitolina či Emma Navarro. Díky tomuto vítězství se ve světovém žebříčku posunula na 25. místo WTA.

Michaela Fajkl Kaprová

PSALO SE PŘED STO LETY

Slintavka a kulhavka na Přerovsku a Kojetínsku se značně rozšířila. Nákaza hlášena je nově z Velkých Prosenic, kde se vyskytla ve 5 dvorcích, na Kojetínsku pak z obcí: Věřovan, Dřevnovic a Dobnomělic. Také na Tovačovsku ve dvoře Trní vyskytl se případ onemocnění. Úřady podnikají vše, aby šíření nákazy zamezily.

Čtvrtek 2. října 1924

Nezaměstnanost na Přerovsku. V měsíci září umístěno bylo celkem 883 nezaměstnaných (637 mužů, 244 žen, 2 učni). Pro říjen zůstává bez zaměstnání 155 lidí (142 mužů, 12 žen, 1 učeň).

Čtvrtek 2. října 1924

Loutkové divadlo Sokola zahájí činnost 28. října v místnostech školy Palackého.

Středa 8. října 1924

Českoobratská evangelická církev v Přerově oslaví 500leté úmrtí našeho nesmrtelného bojovníka Jana Žižky z Trocnova ve čtvrtek dne 9. října o 8. hod. večer v českoobratském chrámu na Vel. Novosadech přednáškou br. Far. J. Urbánka, recitacemi a zpěvy. Ctitelé tohoto velikého našeho Jana se jistě této oslavy zúčastní.

Čtvrtek 9. října 1924

Krádež v záložně. V Nezamyslicích provedeno bylo v době od 26. září do 5. října několik drzých krádeží, o kterých se usuzuje, že byly spáchány jednou lupičskou bandou. V Občanské záložně vy-

řezali lupiči moderně zařízenou ohnivzdornou pokladnu a ukradli z tresorů 14 882 Kč na hotovosti a 305.000 Kč v cenných papírech. Poněvadž pracovali v rukavičkách, nezanechali na místě žádných stop. Četnictvo po nich usilovně pátrá.

Pátek 10. října 1924

Trpící rheumatizmem, neurasthenií, kuřími oky, zlou tchýní a jinými zákeřnými chorobami budou dojista potěšeni zprávou, že kino Olympia bude od soboty 11. do úterý 14. října přeměněno v sanatorium, ve kterém bude zbavovati bezbolestně všech uvedených chorob světoznámý Charlie Chaplin svojí vše překonávající veselohrou – Dobrý voják Chaplin. Chaplinovy švejkářiny rozesmějí největšího mrzouta a dávají zapomenouti na nejtěžší choroby. Nemocní, přijďte se vyléčiti a zdraví, přijďte se osvěžiti! Smích prodlužuje život!

Sobota 11. října 1924

Nebezpečný lupič pokladen zatčen. V Zábřehu zatčen byl četnickou hlídkou známý lupič pokladen Arnošt Vychodil, vydávající se za Aloise Spáčila z Přerova. Lupič chodil společně s jistým Hajzlerem po obchodech, nabízel ku koupí mýdlo a při tom hleděl vždy něco ukrást.

Pátek 17. října 1924

Začátek přednášky dra Ed. Beneše ve středu přesně v 8 hodin. Jest tudíž nutno, aby obecnstvo zaujalo svá místa aspoň do tří čtvrtí na osm, aby host, který opět v noci odjíždí ku Praze, nebyl zbytečně nedochvilností obe-

censtva zdržován. Městský dům otevřen bude již před sedmou hodinou. Veškeré vstupenky jsou již rozděleny, tak že dalším žádostem vyhověti nelze.

Středa 22. října 1924

Okraden o kolo. Rolník Stanislav Onderka nechal státi 28. října před nádražím jízdní kolo. Za tu chvíli než se ve vestibulu zeptal, kdy jede vlak k Brnu, mu je neznámý pachatel ukradl. Kolo bylo černě natřené zn. Tipus č. 128095 v ceně 600 Kč. Po pachateli se pátrá.

Čtvrtek 6. listopadu 1924

Pěkný ptáček. Jak jsme již oznámili, byl v Přerově v úterý zadržen pro potulku a neohlášení nálezu Jan Lipnak. Při policejním výslechu se tulák přiznal, že se jmenuje Jan Sypták. Sloužil prý v druhé polovici října ve Vlkoši pod falešným jménem Jan Chmelík u hostinského Černého. Falešné hlášení odůvodňuje tím, že si letos vypůjčil od kamaráda v Rychvaldě trubku a na Vsetíně ukradl správci jatek Pokornému postroj na psa, a proto je hledám četnictvem. Přiznal se, poněvadž se mu již zprotivilo věčně se skrývat. Chce si odpykati trest a žítí poctivě.

Pátek 7. listopadu 1924

Je na čase. Městská rada se usnesla provésti exekuci cestou zbourání domu č. 41 na Žerotínově nám. Je to dům, v němž má obchod sklenář p. Houzva. – Je nejvyšší čas, že se toto usnesení stalo, neboť kromě toho, že dům město jen hyzdí, je vážně nebezpečí jeho shroucení pod tíhou

PSALO SE PŘED STO LETY

napadlého sněhu, nebo při otřásání základy při jízdě těžkých nákladních aut. O omítce, která co chvíli opadáva, ani nemluvě. Bylo by záhodno, aby se zbouráním se již déle nečekalo.

Čtvrtek 13. listopadu 1924

Z Obchodního Gremia v Přerově. Obchodnická Jednota čsl. v Brně pořádá exkursi do Olomouce dne 17. listopadu 1924. Prohlédnuty budou podniky: Akciová továrna na cukrovinky a čokoládu – Zora a Solné mlýny. Sraz všech účastníků je přesně o tři čtvrti na 9 hod. před továrnou Zora v Olomouci – Hodolanech. Doporučujeme členstvu, aby se této exkurse pokud možno v hojném počtu zúčastnilo. Sraz účastníků ve vestibulu přerovského nádraží o půl 8. hod., odjezd do Olomouce o 7.44 hod.

Pátek 14. listopadu 1924

Rychlovlak v nebezpečí vykolejení. V úterý 11. tm. mezi 8. a 9. hodinou večer nalezl pochůzkář vedle trati z Bohumína do Přerova kousek od přejezdu silnice Přerov-Předmostí několik metrů dlouhou traversu. Vyšetřováním bylo zjištěno, že neznámý pachatel traversu položil na koleje před příjíždějící rychlík, který šťastnou náhodou, když ji asi 10 m posouval před sebou, odhodil ji z kolejí. Případ, jenž mohl mít nedozírné následky, vyšetřuje četnictvo.

Pátek 14. listopadu 1924

Památce J. A. Komenského, učitele národů, věnován bude v českobrat. chrámu na Vel. Novosadech večer v neděli o půl 8. hod. s proslovem fr. F. J. Urbánka, re-

citaci a přednáškou se vzácnými světelnými obrazy z doby J. A. Komenského, jeho rukopisy a místy, kde působil. Pro mládež o půl 6. hod. odpoledne v neděli pohádka – Dlouhý, Široký a Bystroruký a životopis J. A. Komenského, obě se světelnými obrazy. Zveme k hojně účasti.

Pátek 21. listopadu 1924

První skleník v Michalově je dohotoven a odevzdán svému účelu. Ve čtvrtek odpoledne sešli se členové odboru pro udržování parku ve skleníku, kde p. správce Procházkova vysvětlil a ukázal celé zařízení. Ovšem tento skleník již nyní daleko nedostačuje a nutno se již nyní všemi silami starati o finanční zajištění dalších skleníků, nemá-li býti všechna práce o slušné vypravení Michalova marnou. U členů odboru, ani u p. referenta Tšpona pochopení neschází, je však třeba, aby i širší veřejnost ocenila, uznala a finančně podpořila tuto nezbytnost Michalova.

Pátek 28. listopadu 1924

20 vlaků přes mrtvolu. Domkařka M. Motáňová z Krčmaně u Olomouce šla k večeru na listí a když se za tmy vracela domů, upadla na kolejích dráhy Přerov-Olomouc u Grygova a byla právě přispěchavším vlakem přejeta. Mrtvola byla nalezena až ráno, takže přes ni jelo na 20 vlaků, které ji rozsápaly tak, že zbytky nešťastné stařenky byly sbírány do nůše. M. N.

Středa 3. prosince 1924

Kající zloděj. V sobotu odpoledne nechal dělník Julius Bohatý z Tršic stát před obchodem pe-

kaře Turka na Horním nám. jízdní kolo v ceně 1000 Kč. Toho využil neznámý darebák, vsedl na kolo a ujel. Druhého dne dostavil se na policejní úřad strojní zámečnický Josef Molzer a udal, že v podnapilosti odcizil kolo Bohatého a že je proto vrací. Jak dalece mluvil pravdu, přesvědčí se soud.

Středa 3. prosince 1924

Kolik je v Přerově automobilů. Pouze v městě Přerově je 48 benzínových vozidel a to 24 motocyklů, 17 osobních aut a 7 nákladních. Koncese pro dopravu osob jsou uděleny 4 majitelům aut.

Neděle 21. prosince 1924

Vánoční strom republiky v Přerově. Po způsobu dánském stavějí letos po prvé ve všech větších městech naší vlasti na náměstích – Vánoční strom republiky. I v našem staroslavném městě v Přerově postaví tento strom okresní péče o mládež za pomoci městské rady přerovské a velitelství místní posádky. Včera v úterý přivezli přerovští vojáci strom z čechyňských lesů. Dnes na Štědrý den dopoledne bude strom u radnice o půl 4. hod. Koná se na památku Štědrého dne na Masarykově náměstí veřejná slavnost vánočního stromku pro všechno občanstvo i mládež za účasti městské rady a jiných úřadů a korporací. Na tuto slavnost uctivé zve k hojně účasti Okresní péče o mládež.

Středa 24. prosince 1924

*Vánoční strom Republiky na Náměstí TGM
někdy v letech 1927–1929.
První strom Republiky se v Přerově zaskvěl, stejně jako
v Brně, v roce 1924.*

*Ledaři na Bečvě v roce 1941. Jejich práce zajistila led
v pivovaru a hostincích na celý následující rok.*

*Mikulášská nadílka pro přerovské chudé děti v roce 1935.
Foto pravděpodobně ze siročince na Štřave.*

*Tyršův most a zamrzlá zasněžená Bečva na snímku
z přelomu 30. a 40. let 20. století,*

*Hokejisté na ledě orelského stadionu v Přerově
v roce 1937.*

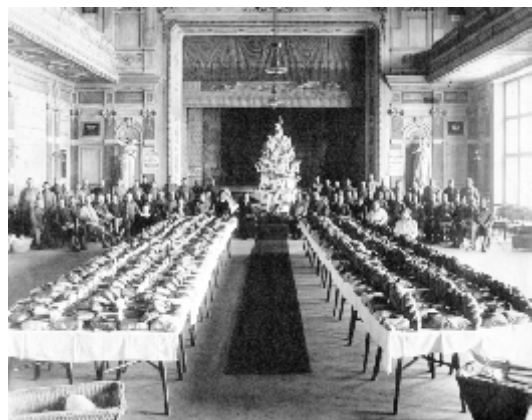
*Pohled na zasněžené hradby u fortny v ulici Pod Valy nám
zprostředkoval snímek z počátku 20. století.*

Zasněžená ulice Komenského ve 40. letech 20. století.

Posezení u stromčku – vrchol Vánoc. Takto si radost z dárků užívaly ve 40. letech 20. století děti obchodníka Kozánka.

O Vánocích je třeba pamatovat na všechny. Na tomto snímku máme vzácnou možnost připomenout si solidaritu s raněnými ve světové válce. Nadílku v sále Městského domu pro ně připravila místní organizace Červeného kříže.

Předvánoční přerovská nákupní horečka v roce 1961.

PŘEROVSKÉ ZIMY

Takto trávili zimu nejdříve – boudy nouzového bydlení po dělnících pracujících na regulaci Bečvy.

Jak se Bečvou valily ledové kry nám dokumentuje snímek z 30. let 20. století. Předjari u Tyršova mostu.

PRŮMYSLOVÁ PEKÁRNA

Rok 1964 přinesl v místopise Přerova hned několik změn. Mezi Šrobárovou ulicí a starým Trávníkem vyrostl první přerovský výškový dům, v létě byla rozebrána již dlouho přesluhující provizorní dřevěná mostovka, postavená po válce jako dočasné provizorium na pilířích zničeného Tyršova mostu, na nábreží Protifašistických bojovníků se dokončoval panelový blok o 3 sekcích s celkem 54 byty a na sídlišti Šířava I pak už i první z osmi bloků typu G57.

Takové řešení bylo sice levnější, protože nebylo třeba budovat inženýrské sítě, ale na druhou stranu vyvstal problém s uvolněním ploch pro plánovaná staveniště. Řešením se měla stát asanace čili zbourání starého, resp. závadného, aby uvolnilo místo novému. Tak se vlastně projektantům a plánovačům uvolnily ruce k plošné výstavbě i přímo ve středu města. Ostatně již v půli 50. let byl připraven nový regulační plán, který počítal s přeložením středu města do prostoru Šířavy a Čechovy ulice, kde měly vyrůst nové administrativní budovy, obchodní dům, hotel, restaurace, kino a také obytná zástavba. Součástí plánu bylo i rozšíření Čechovy ulice, která měla sloužit jako přímé spojení nového centra s nádražím, kde se počítalo s vybudováním nové výpravní budovy i poštovního úřadu a také autobusového nádraží. Jednalo se ovšem o náročný a nákladný projekt, takže s jeho postupnou realizací se začalo až v první půli 60. let. Projektanti umístili panelové sídliště, pojmenované jako Šířava I, do zahrad a dvorů staré Šířavy – tradičního, rázovitého předměstí představujícího zemědělské zázemí města s množstvím typických hanáckých gruntů. Plocha mezi ulicemi Šířava, Čechova, Sušilova a Ztracená tak s minimálními nároky na asanace mohla v první fázi pojmout hned osm panelových bloků a také několik objektů občanské vybavenosti. Počátkem roku 1963 tak byl zbořením čtyř domů na Šířavě a v Sušilově ulici vytvořen přístup na budoucí staveniště, takže v květnu mohly být zplányrovány zahrady a na jejich místě se začalo s budováním vodovodu a kanalizace. Tuto fázi nám připomíná unikátní snímek pořízený z tehdejší Dukelské ulice (gen. Štefánika) přes Sušilovu ulici k zadním traktům zástavby na Šířavě. Připravované staveniště je tak dobře viditelné ve středu snímku, včetně stodol a hospodářských objektů šířavských gruntů. V pozadí se na mírném svahu cesty na Želatovice tyčí sídliště Meopty, přičemž vpravo od středu je dobře viditelný komplex základní devítileté školy. Vzadu vpravo je nad novostavbou bloku se 108 byty na konci tehdejší Jeremenkovy (Želatovské ulice) možné spatřit jeřáb umístěný na staveništi sídliště Meopta okrsek B – jih, tedy v části sídliště jižně od Optické ulice. Právě dobíhající práce na tomto úseku se dotkly dalších prací na staveništi Šířavy I. Pozemní stavby stavební správa 220 Přerov totiž ve městě provozovaly několik hlavních stavenišť a v rámci proudové výstavby musely mezi nimi návazně přesouvat prostředky i pracovní síly. Zpoždění na jednom sídlišti tak vedlo k odsunutí zahájení prací na druhém sídlišti, takže práce na prvním z šířavských bloků typu G57 v tzv. olomoucké variantě započaly až koncem července 1963. Jednalo se pětipodlažní o objekt o dvou schodištvých sekcích po 19 bytech, celkem tedy 38 bytů v každém bloku. Pro Pozemní stavby to byly vůbec první panelové montáže, se kterými ale už získávaly zkušenosti na sídlišti Meopta – jih, kde v letech 1962 až 1963 postavily celkem osm bloků tohoto typu. První z osmi bloků Šířavy I (dohromady s 304 byty) byl hotov v srpnu 1964 a další dva se nacházely ve stavu těsně před dokončením. První část sídliště označovaná jako okrsek A byla dokončena v roce 1965 a postupně na ní navázala výstavba mateřské školy, objektů občanské vybavenosti, čtyř výškových bloků o 10 podlažích a dvou domů s malometrážními byty, takže celkem bylo v tomto úseku postaveno 680 bytů. Současně, tj. v letech 1966 až 1968, probíhaly práce na úseku sídliště Šířava I okrsek B, který se nacházel za ulicí Svisle a čítal pět panelových bloků, tzv. distribuce i školu. Ovšem tato druhá fáze si již vyžádala značné asanační zásahy a znamenala konec většiny staré Šířavy.

Petr Snehálek

ZPRÁVODAJ MUZEA KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ, ŘÍJEN–PROSINEC 2024

Texty: Zdeněk Havlík, Michaela Fajkl Kaprová, Andrea Kopečková, Marta Konifová, Helena Kovářová, Šárka Kráková Pajurková, Kamil Lukeš, Svata Měrková, Petr Snehálek, Kristina Sehnálková, Maruška Sehnálková, Zdeněk Schenk, Markéta Straková, Jana Třtiková, Dagmar Vobecká a Lubomír Vyřučal

Foto: Archiv MKP, Martin Cín, Jan Gebauer, Iveta Juchelková, Petra Poláková Uvirová, Zdeněk Schenk, Olga Tausingerová a Lubomír Vyřučal

Redakce a grafická úprava: Kristina Sehnálková

Korektury: Eva Uhlířová

Vydalo Muzeum Komenského v Přerově, p. o., Horní nám. 7/7, 750 02 Přerov IČO: 00097969. Zaregistrováno MK ČR pod zn. MK ČR E 21496. Čtvrtletník - periodický tisk územního samosprávného celku. Vyslo 7. 10. 2024 v Přerově. Příští číslo vyjde 13. 1. 2025. Tisk MKP. Změna programu vyhrazena!

V rámci akcí pořádaných Muzeem Komenského v Přerově, p. o., budou pořizovány obrazové a zvukové záznamy za účelem prezentace organizátora akce. Muzeum Komenského v Přerově, p. o., nenese odpovědnost za záznamy pořízené a zveřejněné jinými subjekty. http://www.prerovmuzem.cz/img/muzeum/GDPR/2018_05_Informace_o_zpracovani_osobnich_udaju_web.pdf. Muzeum Komenského v Přerově je zřízeno a financováno Olomouckým krajem.

